

ACFC/SR/II(2005)001
Appendices 1 to 7
Slovak version

**SECOND REPORT SUBMITTED BY THE SLOVAK REPUBLIC
PURSUANT TO ARTICLE 25, PARAGRAPH 2
OF THE FRAMEWORK CONVENTION FOR
THE PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES**

(Received on 3 January 2005)

Príloha č. 1

184/1999 Z. z.

Zákon NR SR
z 10. júla 1999

o používaní jazykov národnostných menšín

Národná rada Slovenskej republiky,
vychádzajúc z Ústavy Slovenskej republiky a medzinárodných dohôd, ktorými je Slovenská republika viazaná,
rešpektujúc ochranu a rozvoj základných práv a slobôd občanov Slovenskej republiky, ktorí sú osobami patriacimi k národnostnej menšine,
prihliadajúc na doteraz existujúce platné zákony upravujúce používanie jazykov národnostných menšín,
uznávajúc a oceňujúc význam materinských jazykov občanov Slovenskej republiky, ktorí sú osobami patriacimi k národnostnej menšine, ako prejav kultúrneho bohatstva štátu,
majúc na zreteli vytvorenie demokratickej, tolerantnej a prosperujúcej spoločnosti v podmienkach integrujúceho sa Európskeho spoločenstva,
uvedomujúc si, že slovenský jazyk je štátnym jazykom Slovenskej republiky a je žiadateľné ustanoviť používanie jazykov občanov Slovenskej republiky, ktorí sú osobami patriacimi k národnostnej menšine,
uzniesla sa na tomto zákone:

§ 1

Občan Slovenskej republiky, ktorý je osobou patriacou k národnostnej menšine, má právo okrem štátneho jazyka^{1/} používať jazyk národnostnej menšiny 1/ § 1 ods. 4 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky. /ďalej len "jazyk menšiny"/. Účelom tohto zákona je ustanoviť v nadväznosti na osobitné zákony^{2/} pravidlá používania jazyka menšiny aj v úradnom styku.

§ 2

- (1) Ak občania Slovenskej republiky, ktorí sú osobami patriacimi k národnostnej menšine, tvoria podľa posledného sčítania obyvateľov v obci najmenej 20 % obyvateľstva, môžu v tejto obci používať v úradnom styku jazyk menšiny.
- (2) Zoznam obcí podľa odseku 1 ustanoví nariadenie vlády Slovenskej republiky.
- (3) Občan Slovenskej republiky, ktorý je osobou patriacou k národnostnej menšine, má právo podávať písomné podania orgánu štátnej správy a orgánu územnej samosprávy /ďalej len "orgán verejnej správy"/ v obci podľa odseku 1 aj v jazyku menšiny. Orgán verejnej správy v obci podľa odseku 1 poskytne odpoveď okrem štátneho jazyka aj v jazyku menšiny s výnimkou verejných listín.
- (4) Rozhodnutie orgánu verejnej správy v správnom konaní^{3/} v obci podľa odseku 1 sa na požiadanie vydáva okrem štátneho jazyka v rovnopise aj v jazyku menšiny. V pochybnostiach je rozhodujúci text rozhodnutia v štátnom jazyku.
- (5) Označenie orgánu verejnej správy umiestnené na budovách sa v obci podľa odseku 1 uvádza aj v jazyku menšiny.
- (6) Orgán územnej samosprávy v obci podľa odseku 1 poskytuje občanom úradné formuláre vydané v rozsahu ich pôsobnosti v štátnom jazyku a na požiadanie aj v jazyku menšiny. 2/

Například § 18 Občianskeho súdneho poriadku, § 2 ods. 14 zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom /trestný poriadok/, § 7 ods.3 zákona č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch, § 23 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov, § 2 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 300/1993 Z. z. o mene a priezvisku, § 16 a § 19 ods.3 a 5 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 154/1994 Z. z. o matrikách, § 1 ods.1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 191/1994 Z. z. o označovaní obcí v jazyku národnostných menšín, § 5 ods.2 zákona Slovenskej národnej rady č. 255/1991 Zb. o Slovenskom rozhlase, § 3 ods.3 zákona Slovenskej národnej rady č. 254/1991 Zb. o Slovenskej televízii, § 5 ods. 1 písm. e/ zákona č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností, § 2 ods. 8 zákona č. 212/1997 Z. z. o povinných výtlačkoch periodických publikácií, neperiodických publikácií a rozmnoženín audiovizuálnych diel.

3/ Zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní /správny poriadok/ v znení neskorších predpisov.

§ 3

- (1) Rokovanie orgánu územnej samosprávy v obci podľa § 2 ods. 1 sa môže uskutočňovať aj v jazyku menšiny, ak s tým súhlasia všetci prítomní.
- (2) Kronika obce podľa § 2 ods. 1 sa môže viesť aj v jazyku menšiny.
- (3) Poslanec obecného zastupiteľstva v obci podľa § 2 ods. 1 má právo používať na rokovaní tohto orgánu jazyk menšiny. Tlmočenie zabezpečí obec.

§ 4

- (1) Obec podľa § 2 ods. 1 môže na svojom území označovať ulice a iné miestne geografické značenia aj v jazyku menšiny.
- (2) V obci podľa § 2 ods. 1 sa dôležité informácie, najmä výstražné, upozorňujúce a zdravotnícke, uvádzajú na miestach prístupných pre verejnosť okrem štátneho jazyka aj v jazyku menšiny.
- (3) Orgán verejnej správy v rámci svojej pôsobnosti v obci podľa § 2 ods. 1 zabezpečuje na požiadanie informácie o všeobecne záväzných právnych predpisoch aj v jazyku menšiny.

§ 5

- (1) Právo používať jazyk menšiny v konaní pred súdmi a v iných oblastiach upravujú osobitné zákony.^{2/}
- (2) Ustanovenie § 2 ods. 1 sa nevzťahuje na oblasť predškolskej výchovy, základných škôl, stredných škôl a kultúry. Používanie jazyka menšiny v týchto oblastiach upravujú osobitné zákony.^{4/}

§ 6

Pri uplatňovaní tohto zákona platí, že používanie českého jazyka v úradnom styku spĺňa požiadavku základnej zrozumiteľnosti so štátnym jazykom, ak medzinárodná zmluva, ktorou je Slovenská republika viazaná, neustanovuje inak.

§ 7

- (1) Orgán verejnej správy a jeho zamestnanci sú povinní používať v úradnom styku štátny jazyk^{1/} a za podmienok ustanovených týmto zákonom a osobitnými zákonmi môžu použiť aj jazyk menšiny. Orgán verejnej správy a jeho zamestnanci nie sú povinní ovládať jazyk menšiny.
- (2) Orgán verejnej správy v obci podľa § 2 ods. 1 je povinný vytvárať podmienky na používanie jazyka menšiny podľa tohto zákona a osobitných zákonov.^{4/}

§ 8

Zrušuje sa § 10 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky.

§ 9

Tento zákon nadobúda účinnosť 1. septembra 1999.

Rudolf Schuster v. r.

Jozef Migaš v. r.

Mikuláš Dzurinda v. r.

4) Napríklad § 3 ods. 1 a § 3a zákona č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) v znení neskorších predpisov, zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 279/1993 Z. z. o školských zariadeniach v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 222/1996 Z. z.

Príloha č. 2

Relevantné ustanovenia Trestného zákona a Trestného poriadku

I. Trestný zákon

Násilie proti skupine obyvateľov a proti jednotlivcovi § 196

(1) Kto sa skupine obyvateľov vyhráža usmrtením, ublížením na zdraví alebo spôsobením škody veľkého rozsahu, potresce sa odňatím slobody až na jeden rok.

(2) Kto použije násilie proti skupine obyvateľov alebo jednotlivcovi alebo sa im vyhráža usmrtením, ublížením na zdraví alebo spôsobením škody veľkého rozsahu pre politické presvedčenie, národnosť, rasu, príslušnosť k etnickej skupine, vyznanie alebo preto, že sú bez vyznania, potresce sa odňatím slobody až na dva roky.

(3) Rovnako ako v odseku 2 sa potresce, kto sa spolčí alebo zhromaždí na spáchanie takého činu.

§ 198 Hanobenie národa, rasy a presvedčenia

(1) Kto verejne hanobí

a) niektorý národ, jeho jazyk, niektorú rasu alebo etnickú skupinu, alebo

b) skupinu obyvateľov republiky pre vyznanie alebo preto, že sú bez vyznania, potresce sa odňatím slobody až na jeden rok alebo peňažným trestom.

(2) Odňatím slobody až na tri roky sa páchatel' potresce, ak spácha čin uvedený v odseku 1 najmenej s dvoma osobami.

§ 198a Podnecovanie k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti

(1) Kto verejne podnecuje k nenávisti k niektorému národu alebo rase alebo etnickej skupine alebo k obmedzovaniu práv a slobôd ich príslušníkov, potresce sa odňatím slobody až na jeden rok alebo peňažným trestom.

(2) Rovnako sa potresce, kto sa spolčí alebo zhromaždí na spáchanie činu uvedeného v odseku 1.

§ 219 Vražda

(1) Kto iného úmyselne usmrtí, potresce sa odňatím slobody na desať až pätnásť rokov.

(2) Výnimočným trestom sa páchatel' potresce, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) na dvoch alebo viacerých osobách,

- b) obzvlášť surovým alebo trýznivým spôsobom,
- c) opätovne,
- d) na osobe mladšej ako pätnásť rokov,
- e) na tehotnej žene,
- f) na inom pre rasu, príslušnosť k etnickej skupine, národnosť, politické presvedčenie, vyznanie alebo preto, že je bez vyznania,**
- g) na verejnom činiteľovi pri výkone alebo pre výkon jeho právomoci,
- h) na svedkovi, znalcovi alebo tlmočníkovi pre výkon ich povinností,
- i) ako člen organizovanej skupiny,
- j) v úmysle získať majetkový prospech alebo v úmysle zakryť alebo uľahčiť iný trestný čin alebo z inej obzvlášť zavrhnutiahodnej pohnútky.

Ublíženie na zdraví § 221

- (1) Kto inému úmyselne ublíži na zdraví, potresce sa odňatím slobody až na dva roky alebo peňažným trestom.
- (2) Odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky alebo peňažným trestom sa páchatel potresce,
 - a) ak spácha čin uvedený v odseku 1 na svedkovi, znalcovi alebo tlmočníkovi pre výkon ich povinností, alebo
 - b) ak spácha taký čin na inom pre politické presvedčenie, národnosť, rasu, príslušnosť k etnickej skupine, vyznanie alebo preto, že je bez vyznania.**
- (3) Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel potresce, ak spôsobí činom uvedeným v odseku 1 ťažkú ujmu na zdraví.
- (4) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel potresce, ak spôsobí činom uvedeným v odseku 1 smrť.

§ 222

- (1) Kto inému úmyselne spôsobí ťažkú ujmu na zdraví, potresce sa odňatím slobody na dva roky až osem rokov.
- (2) Odňatím slobody na tri roky až desať rokov sa páchatel potresce,
 - a) ak spácha čin uvedený v odseku 1 na svedkovi, znalcovi alebo tlmočníkovi pre výkon ich povinností, alebo
 - b) ak spácha taký čin na inom pre politické presvedčenie, národnosť, rasu, príslušnosť k etnickej skupine, vyznanie alebo preto, že je bez vyznania.**
- (3) Odňatím slobody na päť až dvanásť rokov sa páchatel potresce, ak spôsobí činom uvedeným v odseku 1 alebo 2 smrť.

§ 259 Genocídium

(1) Kto v úmysle úplne alebo čiastočne zničiť niektorú národnú, etnickú, rasovú alebo náboženskú skupinu

a) uvedie príslušníkov takej skupiny do takých životných podmienok, ktoré majú privodiť ich úplné alebo čiastočné fyzické zničenie,

b) vykoná opatrenie smerujúce k tomu, aby sa v takej skupine bránilo rodeniu detí,

c) násilne prevádza deti z jednej takej skupiny do druhej, alebo

d) spôsobí príslušníkovi takej skupiny ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť,

potresce sa odňatím slobody na dvanásť až pätnásť rokov alebo výnimočným trestom.

(2) Rovnako sa potresce, kto sa na čine uvedenom v odseku 1 zúčastní.

Podpora a propagácia hnutí smerujúcich k potlačeniu práv a slobôd občanov § 260

(1) Kto podporuje alebo propaguje hnutie, ktoré preukázateľne smeruje k potlačeniu práv a slobôd občanov alebo hlása národnostnú, rasovú, triednu alebo náboženskú zášť, potresce sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.

(2) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel potresce,

a) ak spácha čin uvedený v odseku 1 tlačou, filmom, rozhlasom, televíziou alebo iným podobne účinným spôsobom,

b) ak spácha taký čin ako člen organizovanej skupiny, alebo

c) ak spácha taký čin za brannej pohotovosti štátu.

§ 261

Kto verejne prejavuje sympatie k fašizmu alebo k inému podobnému hnutiu uvedenému v § 260 alebo verejne popiera, spochybňuje, schvaľuje alebo sa snaží ospravedlniť zločiny fašizmu alebo iného podobného hnutia uvedeného v § 260, potresce sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.

§ 263a Perzekúcia obyvateľstva

(1) Kto za vojny uplatňuje apartheid alebo pácha iné neľudské činy vyplývajúce z rasovej diskriminácie alebo terorizuje bezbranné civilné obyvateľstvo násilím alebo hrozbou jeho použitia, potresce sa odňatím slobody na tri roky až desať rokov.

(2) Rovnako sa potresce, kto za vojny

- a) zničí alebo vážne naruší zdroj základných životných potrieb civilného obyvateľstva v obsadenom území alebo dotykovej zóne alebo svojvoľne neposkytne obyvateľstvu pomoc nevyhnutnú na prežitie,
- b) bezdôvodne oddŕaľuje návrat civilného obyvateľstva alebo vojnových zajatcov,
- c) bezdôvodne presídľuje civilné obyvateľstvo obsadeného územia,
- d) osídľuje obsadené územie obyvateľstvom vlastnej krajiny, alebo
- e) svojvoľne znemožní civilnému obyvateľstvu alebo vojnovým zajatcom, aby sa o ich previnení rozhodovalo v nestrannom súdnom konaní.

(3) Odňatím slobody na osem až pätnásť rokov alebo výnimočným trestom sa páchatel potresce, ak spôsobí činom uvedeným v odseku 1 alebo 2 ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť alebo iný obzvlášť závažný následok.

II. Trestný poriadok

(11) Konanie pred súdmi je ústne; dôkaz výpoveďami svedkov, znalcov a obvineného sa vykonáva spravidla tak, že súd uvedené osoby sám vylúča.

(13) Ten, proti komu sa trestné konanie vedie, musí byť v každom období konania poučený o právach umožňujúcich mu plné uplatnenie obhajoby a o tom, že si tiež môže zvoliť obhajcu; všetky orgány činné v trestnom konaní sú povinné umožniť mu uplatnenie jeho práv.

(14) Každý je oprávnený používať pred orgánmi činnými v trestnom konaní svoj materinský jazyk.

Tlmočník § 28

(1) Ak treba pretlmočiť obsah výpovede alebo písomnosti alebo ak obvinený vyhlási, že neovláda jazyk, v ktorom sa konanie vedie, priberie sa tlmočník; tlmočník môže byť súčasne zapisovateľom.

(2) Ak si obvinený podľa § 2 ods. 14 zvolí jazyk, na ktorý nie je v zozname tlmočníkov zapísaný žiadny tlmočník, alebo vec neznesie odklad a zapísaní tlmočníci sú nedosiahnuteľní, ustanoví orgán činný v trestnom konaní tlmočníka na úradný jazyk štátu, ktorého je obvinený štátnym občanom; ak ide o osobu bez štátneho občianstva, štátu, na ktorého území obvinený býva.

§ 151 Trovy trestného konania, ktoré znáša štát

(1) Trovy nevyhnutné na vykonanie trestného konania, včítane vykonávacieho konania, znáša štát; neznáša však vlastné trovy obvineného, zúčastnenej osoby a poškodeného ani výdavky spôsobené zvolením obhajcu a splnomocnenca. Štát však znáša trovy na nutnú

obhajobu, ktoré obvinenému vznikli v dôsledku podania sťažnosti pre porušenie zákona.

Výber z judikatúry k rasovo motivovanej trestnej činnosti

Nižšie uvádzaná judikatúra bola vybratá a spracovaná Generálnou prokuratúrou SR pre potreby vypracovania Štvrtej a piatej periodickej správy k Dohovoru OSN o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (jún 2003).

- a) Najzávažnejším prípadom rasovo motivovaného trestného činu bol útok na rómsku rodinu v Žiline. Štyria sympatizanti hnutia skinheads sa v noci vlámali do rodinného domu a palicami udierali spiace dievčatá, ktorým spôsobili ublíženia na zdraví. Potom jeden z nich udrel matku detí do hlavy tak, že jej spôsobil smrť. Všetci štyria páchatelia boli už právoplatne odsúdení v zmysle platného trestného zákona v súlade s článkom 4 a 6 Dohovoru na nepodmienečné tresty odňatia slobody vo výmere sedem, päť, štyri a tri roky.
- b) Po rozsiahlom preverovaní sa začalo trestné stíhanie a vznieslo obvinenie pre trestný čin podľa § 260 ods. 1 a 2 písm. a/ Trestného zákona v súlade s článkom 4. písmena a) a b) Dohovoru proti dvom vyhotovovateľom a rozširovateľom tlačovín pod názvom Edelweis a Biely boj, obsahujúcim články a kresby, ktoré propagovali hnutie smerujúce k potlačeniu práv a slobôd občanov a hlásali národnostnú, rasovú a náboženskú nenávisť. Na oboch obvinených podal prokurátor obžalobu. Súd ešte s konečnou platnosťou nerozhodol.
- c) Ďalším mimoriadne závažným trestným činom podľa § 260 ods. 1 a. 2 písm. a/ Trestného zákona v súlade s článkom 4. písmena a) Dohovoru spáchaným v roku 2000 bola príprava, vydanie a distribúcia do predaja knihy Adolfa Hitlera Mein Kampf. Pre tento trestný čin boli ako spolupáchatelia stíhané dve osoby. Vzhľadom na skutočnosť, že obaja obvinení mali české štátne občianstvo a žijú v Česku, bolo ich trestné stíhanie po vykonaní celého vyšetrovania podľa príslušných ustanovení zákona odovzdané do Českej republiky.
- d) Po zásahu polície na zhromaždení prívržencov hnutia skinheads, ktoré sa pod rúškom tanečnej zábavy uskutočnilo v septembri 2001 v obci Papradno, je osem mladíkov trestne stíhaných v súlade s článkom 4 písmena a) a b) Dohovoru preto, že svojim odevom, ozdobeným rôznymi symbolmi ako napr. modifikáciou hákového kríža a inými, verejne prejavovali svoje sympatie k fašizmu.
- e) Po ďalšom zásahu polície vo Svrčinovci, kde sa konalo stretnutie, na ktorom bola hraná prostredníctvom počítača hudba propagujúca hnutie Skinheads a "Tretiu ríšu" bolo začaté trestné stíhanie a vznesené obvinenie proti 12 páchatel'om pre trestné činy podpory a propagácie hnutí smerujúcich k potlačeniu práv a slobôd občanov podľa §

260 ods. 1 a 2 písm. a/ alebo podľa § 261 Trestného zákona v súlade s článkom 4 Dohovoru. Jeden z obvinených je vo väzbe.

- f) Ďalej sa vedú viaceré trestné stíhania pre rovnaké trestné činy pre propagovanie neonacistických, rasistických myšlienok, vydávaním a distribúciou piesní takéhoto obsahu. Išlo o hudobnú skupinu Doctor Martens Skinheads a Justícia.

Štatistické údaje k rasovo motivovanej trestnej činnosti

Počet skutkov, v ktorých sa zistil rasovo motivovaný trestný čin v rokoch 1997 - 2002:

Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Počet zistených trestných činov	8	15	11	25	37	109

Počet osôb, proti ktorým bolo vznesené obvinenie pre rasovo motivovaný trestný čin spáchaný v rokoch 2000 – 2002:

Rok 2000	42 obvinených osôb
Rok 2001	40 obvinených osôb
Rok 2002	73 obvinených osôb

Počet osôb odsúdených za rasovo motivované trestné činy v rokoch 2000 – 2002:

Trestný čin	§ TZ	Počet právoplatne odsúdených osôb		
		2000	2001	2002
Násilie proti skupine obyvateľov a proti jednotlivcovi	§ 196	7	4	13
Hanobenie národa, rasy alebo presvedčenia	§ 198	0	1	3
Podnecovanie k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti	§ 198a	1	0	3
Vražda – rasový motív	§ 219 ods. 2 písm. f	0	0	0
Ublíženie na zdraví (ujma) – rasový motív	§ 221 ods. 2 písm. b	0	2	2
Ublíženie na zdraví (ťažká ujma) – rasový motív	§ 222 ods. 2 písm. b	2	4	0
Genocídium	§ 259	0	0	0
Zločin proti ľudskosti	§ 259b	-	-	0
Podpora a propagácia hnutí smerujúcich k potlačeniu práv a slobôd občanov	§ 260	0	1	1
-II- : verejné prejavovanie	§ 261	4	3	10

sympatií k fašizmu				
Perzekúcia obyvateľstva	§ 263a	0	0	0
Spolu	-	16	15	36

**Vyhodnotenie Priorít vlády SR vo vzťahu k rómskym komunitám za rok 2002
a Stratégie vlády SR na riešenie problémov rómskej komunity
za rok 2001**

Materiál je vypracovaný na základe Plánu práce vlády SR z 18. decembra 2002, ktorý podpredsedovi vlády SR pre európsku integráciu, ľudské práva a menšiny ukladá vyhodnotiť Stratégiu vlády SR na riešenie problémov rómskej komunity za rok 2002.

V roku 2002 vláda SR schválila Priority vlády SR vo vzťahu k rómskym komunitám na rok 2002, ktoré vychádzajú zo *Stratégie vlády SR na riešenie problémov rómskej národnostnej menšiny a súbor opatrení na jej realizáciu - I. etapa* a *Rozpracovanej stratégie vlády SR na riešenie problémov rómskej národnostnej menšiny do súboru konkrétnych opatrení na rok 2000 – II. etapa*.

Nasledujúci materiál preto obsahuje aj vyhodnotenie Stratégie vlády SR na riešenie problémov rómskej národnostnej menšiny za rok 2001 a na ne nadväzujúcich Priorít vlády SR na rok 2002. V závere predkladateľ formuluje opatrenia, ktoré môžu napomôcť dôslednejšie implementovanie jednotlivých stratégií či aktivít štátu vo vzťahu k Rómom.

1. Prehľad najvýznamnejších vládnych materiálov a krokov v oblasti riešenia rómskej problematiky v rokoch 1998 – 2002

Vláda počas svojho funkčného obdobia prijala niekoľko zásadných dokumentov a zároveň v roku 1999 inštitucionálne zastrešila riešenie problematiky zriadením postu splnomocnenca vlády SR na riešenie problémov rómskej menšiny. Post splnomocnenca, ktorý bol zriadený štatútom, je od svojho vzniku organizačne začlenený do štruktúry Úradu vlády SR.

rok 1999

Stratégia vlády SR na riešenie problémov rómskej národnostnej menšiny a súboru opatrení na jej realizáciu – I. etapa (schválené uznesením vlády SR č. 821/1999 zo septembra 1999)

Ťažiskový materiál, ktorým sa stanovili priority riešenia problémov rómskej národnostnej menšiny a dlhodobý a systémový prístup vlády k v oblastiach ľudských práv, výchovy a vzdelávanie, rozvoji rómskeho jazyka a kultúry, v oblasti riešenia nezamestnanosti, bývania, sociálneho a zdravotného zabezpečenia.

rok 2000

Rozpracovaná stratégia vlády SR na riešenie problémov rómskej národnostnej menšiny do súboru konkrétnych opatrení na rok 2000 – II. etapa (schválená uznesením vlády č.294/2000 z mája 2000) - súbor konkrétnych opatrení na realizáciu zámerov, ktoré boli schválené v 1. etape Stratégie.

rok 2001

Program podpory výstavby obecných nájomných bytov odlišného štandardu, určených pre bývanie občanov v hmotnej núdzi, ako i technickej vybavenosti v rómskych osadách - program podpory výstavby bytov so zreteľom na zapojenie budúcich nájomníkov do výstavby bytov a príslušnej technickej vybavenosti.

rok 2002

Priority vlády SR vo vzťahu k rómskym komunitám na rok 2002 (schválené uznesením vlády SR č. 357/2002 z apríla 2002)

Vychádzajú zo Stratégie a Rozpracovanej stratégie a predstavujú kroky, ktoré bolo nutné uskutočniť v roku 2002 a v ktorých bola situácia kritická. Zásadnými prioritami bol Komplexný rozvojový program rómskych osád a Program sociálnych terénnych pracovníkov.

1.1. Významné zmeny v legislatíve SR v období 1998-2002 vo vzťahu k Rómom:

r. 1999

Zákon o používaní jazykov národnostných menšín
pravidlá používania jazyka menšiny aj v úradnom styku v obciach, pokiaľ tvoria najmenej 20% obyvateľov - dotýka sa 57 obcí, kde počet Rómov dosahuje uvedenú hranicu.

r. 2001

ratifikácia Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov
úprava ochrany a používania jazykov národnostných menšín v oblasti vzdelávania, súdnictva, štátnej a verejnej správy, médií, kultúry, hospodárskeho a spoločenského života a cezhraničnej spolupráce SR – pre rómsky jazyk platí 49 ustanovení. Vláda SR ustanovila Radu vlády SR pre národnostné menšiny a etnické skupiny ako poradný orgán pre zámery charty.

r. 2001

novela Ústavy SR
ustanovenie inštitútu ombudsmana – verejného ochrancu ľudských práv.

r. 2001

súhlas s použitím dvojjazyčných slovensko-rómskych sčítacích hárkov na účely Sčítania ľudu, domov a bytov

2. Vyhodnotenie Stratégie a Rozpracovanej stratégie za rok 2001

Vláda Slovenskej republiky v septembri 1999 odsúhlasila Stratégiu vlády SR na riešenie problémov rómskej národnostnej menšiny a súbor opatrení na jej realizáciu - I. etapu (ďalej len Stratégia) a v máji 2000 Rozpracovanú stratégiu vlády SR na riešenie problémov rómskej národnostnej menšiny do súboru konkrétnych opatrení na rok 2000 – II. etapa (ďalej len Rozpracovaná stratégia).

Vykonávateľmi vládneho uznesenia boli: minister práce, sociálnych vecí a rodiny, minister výstavby a regionálneho rozvoja, minister spravodlivosti, minister hospodárstva, minister zahraničných vecí, minister životného prostredia, minister školstva, minister pôdohospodárstva, minister vnútra, minister zdravotníctva, minister obrany, minister kultúry, splnomocnenec vlády SR na riešenie problémov rómskej menšín, prednostovia krajských úradov

Prijaté úlohy a opatrenia zahrnovali nasledujúce oblasti:

1. Ľudské práva, práva osôb patriacich k národnostným menšinám a mimovládne organizácie

2. Výchovu a vzdelávanie
3. Jazyk a kultúra
4. Nezamestnanosť
5. Bývanie
6. Sociálna oblasť
7. Zdravotný stav (životné prostredie)

Predložený materiál obsahuje informácie o plnení prijatých úloh a opatrení vlády za roky 2001 a 2002 vypracovaných na základe správ jednotlivých rezortov a krajských úradov. Odpočet úloh potvrdil, že v niektorých rezortoch pomohla stratégia začať riešiť dlhodobé problémy a že mnohí odborní pracovníci získali vďaka realizácii stratégie mnoho poznatkov a zručností v tejto oblasti. Odpočet však odzrkadľuje aj nedostatky v riešení problematiky rómskej menšiny v jednotlivých rezortoch. Nedostatočné je aj finančné vyhodnotenie stratégie. Napriek tomu, že mnoho úloh a opatrení bolo definovaných aj s výškou potrebných finančných prostriedkov, hodnotitelia neuviedli reálne vynaloženú sumu oproti plánovanej. Konkrétnejší odpočet je uvedený v tabuľkách č. 1 a č. 2 (príloha).

3. Vyhodnotenie Priorít vlády SR vo vzťahu k rómskym komunitám na rok 2002

Priority vlády SR vo vzťahu k rómskym komunitám na rok 2002 boli schválené uznesením vlády SR č. 357/2002 z apríla 2002. Vychádzali z prijatej *Stratégie a Rozpracovanej stratégie*. Tieto priority predstavovali návrhy na dlhodobejšie systematické programy, ktorých príprava bola nevyhnutná vo vzťahu k tvorbe štátneho rozpočtu na rok 2003 a vo vzťahu k fondom Európskej únie. Za zásadné priority sa považuje Komplexný rozvojový program rómskych osád a pilotný Program sociálnych terénnych pracovníkov. Cieľom bolo zavedenie komplexného riešenia a participácie všetkých zúčastnených a následná a skutočná implementácia programu do života. Realizácia týchto programov je iba pilotná a koordinovaná Sekretariátom splnomocnenkyne vlády SR. Niektoré realizačné fázy boli, napriek uzneseniam vlády, závislé od ochoty ústredných orgánov štátnej správy a dobrej vôle samospráv.

3. 1. Komplexný rozvojový program rómskych osád

- prijatý uznesením vlády SR č. 357/2002 z 10. apríla 2002
- s jeho realizáciou sa začalo v júni 2002

Pilotný program komplexného riešenia situácie vo vybraných rómskych osadách prostredníctvom aktivít v oblasti bývania a budovania infraštruktúry, podpory vzdelávania, hľadania možností ekonomického rozvoja týchto obcí, podpory podnikania a následným zvýšením zamestnanosti.

Širším cieľom tohto programu je vybudovať občiansku vybavenosť vo vybraných osadách, komunikačné spojenie s ostatnou obcou, vybudovať technickú infraštruktúru, zmierniť a postupne odstrániť sociálnu segregáciu, vytvoriť podmienky na ich postupnú integráciu, a tým trvalo udržateľné zvyšovanie kvality života obyvateľov vybraných obcí.

Vybrané lokality na realizáciu Komplexného rozvojového programu rómskych osád:

13 obcí s rómskymi osadami

okres Spišská Nová Ves (Bystrany, Rudňany, Spišská Nová Ves)

okresy Prešov a Sabinov (Hermanovce, Jarovnice, Pečovská Nová Ves)

okres Vranov nad Topľou (Čičava, Hlinné, Jastrabie nad Topľou, Malá Domaša, Soľ, Žalobín)
okres Gelnica (Nálepkovo)

3. 2. Program sociálnych terénnych pracovníkov

- schválený uznesením vlády SR č. 357/2002 z 10. apríla 2002
- program sa začal realizovať v auguste 2002

Terénna sociálna práca je východiskom pre realizáciu následných programov. Až realizácia následných programov završuje terénnu sociálnu prácu. Bez existencie takýchto programov považujeme terénnu sociálnu prácu z dlhodobého hľadiska za nepostačujúcu a neriešiacu komplexnú situáciu v rómskych osadách. Terénny sociálny pracovník vytvára priestor a štruktúru nutnú pre ich realizáciu, sám sa na niektorých podieľa. Jeho úloha sa postupne mení od sociálneho pracovníka na komunitného organizátora.

Spolu bolo vybraných 19 sociálnych pracovníkov, ktorí vykonávajú sociálno-poradenskú prácu prvého kontaktu pre občanov odkázaných na sociálnu pomoc. Spolupracujú so 40 pomocníkmi, ktorí pochádzajú z miestnych komunít. Sú platení z prostriedkov Národného úradu práce v rámci verejnoprospešných prác. Vybraní 19 sociálni pracovníci sú vyškolení prostredníctvom organizácie PDCS, absolvovali stáž v Českej republike.

Program je koordinovaný Sekretariátom splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity, v spolupráci s Národným úradom práce, Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR, občianskym združením ETP.

Program sa realizuje v okrese Spišská Nová Ves (obce Letanovce, Markušovce, Rudňany, mesto Spišská Nová Ves), okrese Sabinov (obce Jarovnice, Krivany, Pečovská Nová Ves, Torysa), okrese Prešov (Hermanovce, Svinia, Veľký Šariš), okrese Vranov nad Topľou (Čičava, Hlinné, Jastrabie nad Topľou, Malá Domaša, Soľ, Žalobín) a v okrese Gelnica (obec Nálepkovo).

3. 3. Oblasť výchovy a vzdelávania

Na základe schválených Priorít vlády SR vo vzťahu k rómskym komunitám na rok 2002 boli realizované:

- Konceptia výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov bola zapracovaná do Návrhu Národného programu výchovy a vzdelávania v SR (uznesenie vlády SR č.1193/2001).
- Pripravené zavedenie odboru romistika na Strednej bilingválnej škole v Bratislave (slovenský a anglický jazyk) .
- Pripravované založenie stredných škôl typu gymnázia vo Zvolene a v Košiciach.
- Príprava bakalárskeho štúdia asistenta učiteľa a odboru sociálna a misijná práca v rómskych komunitách na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre.
- Vydanie učebnice gramatiky rómskeho jazyka a kľúča na jej používanie.
- Zriadenie odboru dizajn a tvarovanie dreva na Strednej umeleckej škole v Košiciach.
- Zavedenie funkcie Asistent učiteľa do novely Školského zákona č.29/1984 Zb.
- Vznik rómskeho vzdelávacieho, informačného, dokumentačného, poradenského a konzultačného centra (ROCEPO), vytvoreného na Metodickom centre v Prešove.

3. 4. Oblasť bývania

Sekretariát Splnomocnenkyne SR pre rómske komunity spolupracoval s Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja SR pri realizácii vládneho uznesenia č. 335/2001 k návrhu „Programu podpory výstavby obecných nájomných bytov odlišného štandardu, určených pre bývanie občanov v hmotnej núdzi ako i technickej vybavenosti v rómskych osadách.“ V roku 2002 boli finančne podporené žiadosti obcí na vypracovanie projektovej dokumentácie na výstavbu 919 bytov.

3. 5. Oblasť ovplyvňovania verejnej mienky

Mediálna stratégia sekretariátu bola zameraná na zvýšenie efektivity v komunikácii s verejnosťou v oblasti rómskej problematiky, zlepšenie v objektívnej informovanosti verejnosti zo strany verejných činiteľov (predstaviťov štátnej správy a samosprávy) a zlepšenie informovanosti prostredníctvom médií – z hľadiska kvantity, ale aj kvality.

Sekretariát Splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity začal v roku 2001 prostredníctvom grantu Svetovej banky kampaň *Všetci sme občania SR - riešenie vzťahu Rómov a Nerómov je v spolupráci*. Aktivity kampane smerujú na jednej strane k pracovníkom štátnej správy a na strane druhej k médiám a k širokej verejnosti.

- *Kampaň Čačipen – Pravda (8. – 30. apríl 2002)*
- Školenie tlačových tajomníkov a hovorcov ministerstiev a iných štátnych inštitúcií v SR
- Dialógy so šéfredaktormi tlačných médií
- Seminár pre novinárov a pre redaktorov celoslovenských tlačných a elektronických médií
- Informačná príručka pre novinárov “Médiá vo vzťahu k Rómom”
- Sériá prednášok “Rómovia na Slovensku a pohľad odinakadiaľ”, určená študentom vysokých škôl a verejnosti
- Vzdelávacie stretnutie novinárov na Spiši , určené novinárom celoslovenských a lokálnych médií
- Spolupráca rómskych a nerómskych médií
- Súťaž pre novinárov “Baroro - Kamienok“

4. Oblasť ľudských práv

Jedným z významných krokov vlády Slovenskej republiky smerujúcich k podpore výchovy k vzájomnej úcte i k tolerancii k menšinám je realizácia Akčného plánu predchádzania všetkým formám **diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie na obdobie rokov 2000 – 2001, a jeho pokračovanie na obdobie rokov 2002-2003**. Akčný plán obsahuje rôznorodé aktivity príslušných rezortov, mimovládnych organizácií a ďalších spoločenských subjektov. Aktivity a ich pôsobenie sú zacielené na oblasti - vzdelávanie, kultúra, pozdvihnutie rómskych komunít, boj proti extrémizmu a podobným javom, predchádzanie diskriminácii, rasizmu, xenofóbii a inej intolerancii v rôznych oblastiach. **Akčný plán je vyhodnocovaný v periodicite každého polroka.**

5. Prehľad vynaložených finančných prostriedkov **na realizáciu Stratégie vlády SR na riešenie problémov rómskej národnostnej menšiny v roku 2001 a Priorít vlády SR vo vzťahu k rómskym komunitám na rok 2002.**

Rok 2001

5.1. Rezerva na riešenie problémov rómskej komunity a Sociálne a kultúrne potreby rómskej komunity - kapitola Všeobecná pokladničná správa (vyčlenených 30 mil. Sk)

Finančné prostriedky boli použité na :

–	dobudovanie infraštruktúry v rómskych osadách, rekonštrukcie a výstavby objektov ako školy a komunitné centrá	9 282 460 Sk
–	výchova a vzdelávanie	1 116 000 Sk
–	zamestnanosť s dôrazom na rekvalifikáciu	2 539 740 Sk
–	rozvoj kultúry, riešenie zdravotného stavu a sociálna oblasť	7 718 800 Sk

5.2. Podpora výstavby obecných nájomných bytov odlišného štandardu určených pre bývanie občanov v hmotnej núdzi a **technická vybavenosť v rómskych osadách** (Štátny fond rozvoja bývania MV a RR SR).

V roku 2001 bolo podporených spolu 56 bytov sumou 17 029 400 Sk a technická vybavenosť v 15 obciach sumou 25 580 200 Sk.

5.3. Realizácia úloh Stratégie prostredníctvom ministerstiev a krajských úradov (vyhodnotenie v prílohe). Údaje sú neúplné, keďže niektoré ministerstvá a krajské úrady neuviedli plánovanie a čerpanie finančných prostriedkov, pretože nevykazujú svoje aktivity na podklade etnickej príslušnosti.

zo zdrojov štátneho rozpočtu	120 707 090 Sk
z iných zdrojov	19 291 000 Sk

5.4. Implementácia projektov PHARE pre národnostné menšiny v roku 2001

5.4.1. Zlepšenie situácie Rómov na Spiši – SR 9813.04

PHARE 1998

Úlohou projektu bolo zlepšiť situácie rómskej menšiny na Spiši zapojením reprezentantov rómskej menšiny do koncepcie, implementácie, vedenia, monitorovania projektu.

Cieľom projektu bolo:

- zlepšenie vzdelanosti a kultúrneho života (rekonštrukcia materských škôl a komunitných centier)
- zvýšenie uvedomenia si základných ľudských a občianskych práv a záväzkov u rómskej populácie (prostredníctvom sociálnych pracovníkov v regióne, ktorí vedú záujmové krúžky a informačné stretnutia v komunitných centrách)
- vytvorenie pracovných príležitostí pre Rómov – (pre približne 50 príslušníkov rómskej menšiny)
- zlepšenie životnej úrovne (v spolupráci so slovenskou vládou a miestnymi samosprávami v závislosti od vládnych fondov)

Dotácia z PHARE: 450 000 eur

Kofinancovanie: 100 000 eur

Stav: Projekt bol zrealizovaný a ukončený v decembri 2001

Rok 2002

5.5. Rezerva na riešenie problémov rómskej komunity a Sociálne a kultúrne potreby rómskej komunity - kapitola Všeobecná pokladničná správa (vyčlenených 50 mil. Sk)

Finančné prostriedky boli použité na :

- komplexný rozvojový program rómskych osád a sociálni terénni pracovníci 2 451 690 Sk
- dotácia poskytnutá obecným úradom na projektovú dokumentáciu pre výstavbu obecných nájomných bytov (919 bytov) a infraštruktúru 10 991 200 Sk
- ovplyvňovanie verejnej mienky, mediálna práca 1 490 000 Sk
- výskum 870 000 Sk
- dotácie zo štátneho rozpočtu na projekty v oblasti bývania, infraštruktúry, kultúry, výchovy a vzdelávania, riešenie havarijných situácií 34 197 110 Sk

5.6. Podpora výstavby obecných nájomných bytov odlišného štandardu určených pre bývanie občanov v hmotnej núdzi a technická vybavenosť v rómskych osadách (Štátny fond rozvoja bývania MV a RR SR).

V roku 2002 bolo spolu podporených 425 bytov sumou 99 160 240 Sk a technická vybavenosť v 34 obciach sumou 72 509 860 Sk.

5.7. Implementácia projektov PHARE pre národnostné menšiny v roku 2002

5.7.1. Program Tolerancie k menšinám – SR 9905.02

PHARE 1999

Program bol určený všetkým národnostným a etnickým menšinám v Slovenskej republike, bol rozdelený na 3 subprojekty:

1. Školiaci program pre miestne úrady a mienkotvorcov

Prostredníctvom výskumu interetnických vzťahov na územiach s vysokou koncentráciou rómskej národnostnej menšiny sa zadefinovali kľúčové problémy vzájomného spolunažívania s majoritou. Výsledky boli využité na školeniach zameraných na verejnú správu, samosprávu, výkon práva, trestné súdnictvo atď.

Kofinancovaním zo strany Slovenskej republiky sa uskutoční ďalších 20 školení a plánuje sa podpora niekoľkých projektov vytvorených v spolupráci občianskych združení a miestnych samospráv.

2. Verejná informačná kampaň o menšinách v médiách

Projekt bol zameraný na zvyšovanie tolerancie voči menšinám prostredníctvom verejnej informačnej kampane v elektronických médiách. Pozostával zo série dokumentárnych programov o európskych modeloch spoluzitia menšín, ako aj o menšinách žijúcich na Slovensku. Kofinancovaním zo strany Slovenskej republiky sa zabezpečili sprievodné aktivity, upútavky k dokumentom a diskusiám, TV spoty, rozhlasové spoty, plagáty atď.

3. Zvýšenie úrovne vyučovania a učenia sa jazykov na školách s vyučovacím jazykom menšín a zriadenie Vzdelávacieho, informačného, poradenského a konzultačného centra pre Rómov

Cieľmi bolo:

- Zlepšenie postavenie národnostných menšín prostredníctvom rozvoja ich vzdelávacieho systému s osobitým dôrazom na rómsku menšinu
- Vytvorenie lepších podmienok pre výučbu a učenie sa v školách s vyučovacím jazykom menšín

Kofinancovanie zo strany Slovenskej republiky zahŕňa rekonštrukčné práce na vybraných základných školách a financovanie činnosti novovytvoreného vzdelávacieho, informačného, dokumentačného, poradenského a konzultačného centra pre Rómov.

Dotácie z PHARE: 1 800 000 eur

Kofinancovanie: 500 000 eur

Stav: Časť projektu financovaná z fondov PHARE bola zrealizovaná a ukončená v decembri 2002. Nadalej prebieha implementácia financovaná zo štátneho rozpočtu SR.

5.7. 2. Zlepšenie situácie Rómov v Slovenskej republike – SK 0002 PHARE 2000

Cieľom projektu je:

- zvýšenie vzájomnej tolerancie medzi rómskymi a nerómskymi komunitami v obciach prostredníctvom vzdelávania sociálnych terénnych pracovníkov, rómskych a

nerómskych lídrov, administratívnych pracovníkov v oblasti menšinovej problematiky a riešenia konfliktov. Plánuje sa vytvorenie 10 komunitných centier.

- uľahčenie prístupu mladých Rómov na trh práce. Posilní sa odborná spôsobilosť poradcov pre trh práce, odborná príprava učňov a mladých od 15 až 18 rokov, ktorí neukončili školskú dochádzku. Zabezpečí sa program stavebnicového prístupu pre nezamestnaných Rómov vo veku 18 až 26 rokov.
- výchovno-vzdelávací proces na všetkých stupňoch škôl: predškolské vzdelávanie pre deti, podpora základného školstva prostredníctvom prípravných tried a intenzívnej celodennej starostlivosti a alternatívnych metód vzdelávania,

Dotácia z PHARE: 3 800 000 eur

Kofinancovanie: 309 000 eur

Stav: V roku 2002 prebiehala implementácia časti na aktivity Twiningu, ostatné časti boli vo fáze realizácie verejných súťaží. Od januára 2003 sú všetky časti projektu vo fáze realizácie.

5.7.3. Podpora rómskej menšiny v oblasti vzdelávania – SR 0103.01 PHARE 2001

Cieľmi projektu sú:

- Zlepšenie predškolského vzdelania v predškolských zariadeniach s vysokým počtom rómskych detí.
- Zlepšenie základného vzdelania prostredníctvom celodennej výučby a modulov reintegrácie vo vzdelávacom procese.
- Založenie a činnosť komunitných centier.

Kofinancovanie zo strany Slovenskej republiky je určené na:

- rekonštrukciu priestorov škôl a komunitných centier, financovanie prevádzkových nákladov komunitných centier počas trvania projektu
- plat sociálnych pracovníkov v komunitných centrách počas trvania projektu
- technologickú podporu pre komunitné centrá a základné školy.

Dotácia z PHARE: 1 700 000 eur

Kofinancovanie: 675 000 eur

Stav: Finančné memorandum projektu bolo podpísané v roku 2002, po podpísaní finančného memoranda boli priebežne realizované verejné súťaže. S realizáciou sa pokračuje v roku 2003.

6. Podpora infraštruktúry pre rómske osady - SR0103.02

Cieľom projektu je zabezpečiť vo východoslovenskom regióne chýbajúcu základnú infraštruktúru v osadách a uskutočňovať komunitnú prácu v týchto lokalitách.

Do projektu boli zaradené obce:

Arnútovce, Banské, Belina, Brzotín, Draňov, Drienovec, Ďurkov, Hermanovce, Huncovce, Jarovnice, Kecerovce, Klenovec, Letanovce, Markušovce, Ostrovany, Pečovská Nová Ves, Rakúsy, Slavošovce, Soľ, Spišský Štiavnik, Stráne pod Tatrami, Svinia, Šimonovce, Šumiac, Telgárt, Trenč, Varhaňovce, Veľká Lomnica, Zborov, Zbudské Dlhé

Dotácia z PHARE: 8 300 000 eur

Kofinancovanie: 8 400 000 eur

Stav: Finančné memorandum k projektu bolo podpísané v roku 2002, po podpísaní finančného memoranda boli priebežne realizované verejné súťaže. S realizáciou sa pokračuje v roku 2003.

7. Ďalšia integrácia rómskych detí v oblasti výchovy a vzdelávania a zlepšenie životných podmienok – SR 2002/000.610.03 PHARE 2002

Hlavnými cieľmi projektu sú:

- Úspešná implementácia integrovaného systému vzdelávania Rómov, pomocou vytvorenia tried v špeciálnych základných školách,
- Poskytnutie pomoci obciam pri ich príprave na budovanie infraštruktúry

Kofinancovanie projektu zo strany Slovenskej republiky je určené na pokrytie časti nákladov na vybavenie 20 tried na špeciálnych základných školách.

Dotácia z PHARE: 1 000 000 eur

Kofinancovanie: 50 000 eur

Stav: V priebehu roku 2002 bol pripravovaný projekt, ktorý bol schválený podpísaním finančného memoranda 10. januára 2003.

8. Pozitíva a negatíva plnenia Stratégie a Rozpracovanej stratégie

8.1. Systém hodnotenia stratégie

Berúc do úvahy súčasný stav rómskej problematiky, a skutočnosť, že ide o jednu z priorit vlády SR, je nevyhnutné razantnejšie postupovať v riešení najproblematickejších oblastí. K tomuto kroku je potrebná lepšia koordinácia rezortov a ich vzájomná informovanosť o existujúcich či pripravovaných programoch. Dotýka sa to aj kompetentných inštitúcií na regionálnej úrovni. Jednou z požiadaviek pri snahe efektívnejšej práce a spolupráce je aj častejšie vyhodnocovanie vládou schválených úloh.

Navrhované opatrenia:

- **minimálne dvakrát do roka hodnotiť plnenie stratégie realizovanej na regionálnej i rezortnej úrovni,**
- **požadovať konkrétne údaje pri hodnotení,**
- **analyzovať úspechy i neúspechy a informovať o nich nielen zodpovedných pracovníkov, ale širokú verejnosť,**
- **podporovať a oceňovať úspešné aktivity v regiónoch,**
- **prostredníctvom médií a politickej podpory vytvárať priaznivé ovzdušie na plnenie vytýčených úloh.**

8.2. Finančné prostriedky

Navrhované opatrenia:

- vyčleniť finančné prostriedky aj na niektoré úlohy, ktoré boli v predchádzajúcej stratégii uvedené ako úlohy nevyžadujúce žiadne finančné krytie,
- priebežne vyhodnocovať čerpanie finančných prostriedkov,
- konkrétnejšie adresovať finančné prostriedky.

8.3. Odborní pracovníci

Úroveň vyhodnotenia správ odzrkadľovala nielen úroveň realizácie, ale aj profesionalitu, resp. neprofesionálny postoj pracovníkov zodpovedných za realizáciu úloh.

Navrhované opatrenia:

- zvyšovať profesionálnu úroveň pracovníkov, ktorí majú v agende rómsku problematiku prostredníctvom školení, workshopov a seminárov,
- prijímať na tieto posty príslušníkov rómskej národnostnej menšiny s adekvátnym vzdelaním, ktorí budú prijímať svoju prácu aj ako poslanie,
- zabezpečiť viac možností na vzájomnú výmenu skúseností pracovníkov zodpovedných za plnenie stratégie na úrovni rezortov i krajov.

ZÁKLADNÉ TÉZY KONCEPCIE POLITIKY VLÁDY SR V INTEGRÁCIÍ RÓMSKÝCH KOMUNÍT

Rozvíjanie národnostnej či etnickej identity a jej ochrana je prirodzeným právom menšín. V poslednom desaťročí v európskych krajinách zosilneli tendencie o udržanie alebo oživenie historických regionálnych alebo národnostných spoločenstiev. Dôvodom sú záujmy samotných spoločenstiev a ich potreba vlastných tradícií, jazyka, kultúry, ale aj snahy majoritných spoločností a národných vlád vytvárať protiváhu silnejúcej európskej integrácii práve podporou menšín a regionálnych spoločenstiev. Starostlivosť o súčasné menšiny je akýmsi predobrazom budúcnosti celých národov. Prebiehajúca reforma Európskej únie (EU) má silne podporujúcu a ochraňujúcu dimenziu voči menšinám. Tento fakt je dôležitý aj s ohľadom na ich účasť a vplyv v orgánoch a inštitúciách EU.

Miera integrácie menšín a ich spolužitie s majoritnou spoločnosťou je podmienkou úspešného fungovania Slovenska v EU. Integrujúce sa krajiny, ktoré nemajú doriešené postavenie svojich menšín budú mať ohraničené šance uspieť vo zväzku európskych štátov. Produktívna integrácia prostredníctvom politickej účasti, vzdelania a zamestnanosti je predpokladom nekonfliktného spolunažívania. Cena za odkladané riešenia by bola vysoká.

Zložitým multispektrálnym problémom, ktorého riešenie je aj v iných európskych štátoch predmetom pretrvávajúcich diskusií, je hľadanie modelu spolužitia časti rómskej menšiny s majoritou, ako aj voľba integračných postupov a krokov. Rómovia v zjednocujúcej sa Európe čelia podobným výzvam ako ostatné etnické skupiny. Sú však považovaní za celoeurópsky špecifickú neteritoriálnu menšinu. Jej špecifickosť je odrazom odlišnej histórie, vyhladzovacích praktík 2. svetovej vojny, asimilačných programov v období komunizmu, ako aj pozostatkom nesystémového a povrchného prístupu v postkomunistickom období. Chudoba, závislosť na sociálnom systéme spolu s historickým dedičstvom z minulosti vyústili do dnešnej sociálnej exklúzie s prvkami diskriminácie. Kým podstata problematiky Rómov má spoločensko-ekonomický charakter a viaže sa na chudobu, prístup k možnostiam ich ľudského aj ekonomického rozvoja predpokladá plnú realizáciu ľudských práv.

Skúsenosti ukazujú, že násilné asimilačné tlaky neberúce do úvahy špecifiká problematiky, hoci akokoľvek dobre myslené, neprinášajú želané výsledky. Skutočnú integráciu a inklúziu rómskeho etnika, a tým pozdvihnutie jeho životnej úrovne, môžeme dosiahnuť na báze najširšieho konsenzu na jednej strane, a politickej vôle na strane druhej. Postupné, dobre načasované a komplexne spracované prístupy, ktoré vyrovnávajú nerovnaké šance a v praxi realizujú rovnosť príležitostí predstavujú východiská pre dlhodobé celospoločenské riešenie.

Je zrejmé, že podmienkou úspešnej integrácie je existencia politickej vízie cieľového stavu, ktorá by bola celospoločensky akceptovaná, a bola by výsledkom dohody medzi menšinou a majoritou. Navrhované riešenia musia byť politicky konsenzuálne, avšak nesmú sa stať prostriedkom politického boja. Aby bol proces vytvárania riešení úspešný, musí byť otvorený pre verejnú a odbornú diskusiu

Preto sa stanovenie *Základných téz koncepcie politiky vlády SR v integrácii rómskych komunít*, odrážajúcich nielen špecifiká a podmienky rómskych komunít v SR, ale i zahraničnopolitické súvislosti, javí ako prvoradá a základná úloha pri hľadaní pozitívnych a vzájomne akceptovateľných riešení dnešnej situácie slovenských Rómov.

1. Prístup k riešeniu rómskej problematiky po voľbách v roku 2002

Po parlamentných voľbách na Slovensku v septembri 2002 vláda SR vo svojom programovom vyhlásení deklarovala: „*Vláda považuje riešenie rómskej problematiky za svoju prioritu a bude naďalej podporovať konkrétne rozvojové programy na zabezpečenie zlepšenia situácie a integrácie Rómov do spoločnosti, vrátane adekvátneho finančného zabezpečenia. Vláda pripraví pokračovanie stratégie riešenia situácie rómskej komunity a v záujme posilnenia efektívnosti realizácie jednotlivých zámerov dobuduje odborné a špecifické kapacity priamo v regiónoch, kde žijú občania rómskej národnosti vo väčšom počte. Vláda bude pokračovať v realizácii doterajších užitočných projektov v oblasti vzdelávania, kultúry, bývania, riešenia infraštruktúry, ako aj sociálnej oblasti, pritom bude dbať na aspekty harmonického spolunažívania občanov rómskej i nerómskej národnosti.*“

Tento materiál je súborom riešení a konkrétnych krokov, ktoré premietajú deklarovanú politickú vôľu vlády do reálneho života. Je nevyhnutné podložiť ho **finančne, inštitucionálne a ľudskými kapacitami**. Za riešenie problému musí byť zodpovedný štátny orgán s adekvátnym kompetenčným záberom a dostatočnými administratívnymi kapacitami tak, aby bol schopný vykonávať správu a **implementovať** koncepciu aj na regionálnej úrovni.

2. Zámery koncepcie integrácie

Integrácia je vyvážená stabilná možnosť etnickej skupiny zúčastňovať sa spoločensko - ekonomického života krajiny na základe rovnakých príležitostí bez ohrozenia svojej identity (jazykovej, kultúrnej), ktorá svojou špecifickosťou prispieva ku kultúrnemu bohatstvu spoločnosti.

Sociálna exklúzia časti rómskeho obyvateľstva v našich podmienkach znamená všeobecné znevýhodnenie najmä v oblasti vzdelania, zamestnania, bývania, zdravotnej a sociálnej starostlivosti a prístupu k službám.

Strategickým zámerom riešenia problému chudoby a sociálnej exklúzie je podpora procesu *sociálnej inklúzie* prostredníctvom politik zameraných na vyrovnávanie šancí v oblasti sociálnej, v zamestnanosti, zdravotníctve, bývaní a vzdelávaní. Sociálnu inklúziu možno podporiť prostredníctvom garantovania adekvátnych podmienok a zdrojov pre dôstojný život, garantovania rovnakého prístupu ku kvalitným službám (právnej ochrane, školstvu, zdravotníctvu, sociálnej starostlivosti, kultúre a pod.), zamestnanosti ako práva a rovnakej možnosti pre všetkých, riešenia znevýhodnenia v oblasti vzdelania, zabezpečenia primeraného bývania pre všetkých.

Integráciu Rómov so slovenskou spoločnosťou ako emancipovanej národnostnej menšiny považuje vláda SR za dôležitú úlohu verejnej politiky. Vytvorenie podmienok pre integráciu nie je zvláštnou službou pre Rómov, ale je predovšetkým prínosom pre spoločnosť ako celok. V procese integrácie musí mať menšina trvalú podporu od štátu. Je to úloha, na ktorú menšina sama nestačí. Štát musí vytvoriť vyrovnávacie podmienky pre znevýhodnené skupiny, a tým podporiť získanie vzdelania, kvalifikácie a zamestnania. Rómsku menšinu obklopuje verejná mienka, že aktívna a špecifická podpora pre rómsku menšinu, ktorá vyrovnáva jej šance, je akýmsi „prvotným hriechom“ páchanom na demokratickom princípe rovnosti občanov.

Koncepcia založená na integrácii znamená zúročiť výsledky doteraz uplatňovaných vládnych politik, definovať a zintenzívniť programy na zabezpečenie skutočnej rovnosti príležitostí pre príslušníkov rómskej menšiny. Dosiahnutie integrácie vyžaduje pokračovať vo vytváraní *reálnych* možností pre rovnocenné zúčastňovanie sa na politickom, sociálnom a ekonomickom živote spoločnosti. Rómska kultúra je súčasťou spoločného kultúrneho bohatstva Slovenskej republiky.

Koncepcia pri napĺňaní svojich cieľov vychádza z ľudsko-právnych princípov zakotvených v Ústave SR a v medzinárodných dohovoroch o ľudských právach, ktoré

Slovenská republika podpísala a ratifikovala. Tieto rómskej menšine zaručujú okrem iných, právo zúčastňovať sa na riešení vecí týkajúcich sa menšiny a právo slobodne rozhodnúť o svojej národnosti.

Koncepcia vychádza z presvedčenia, že kľúčovými komponentmi problémov, ktorým príslušníci rómskej menšiny čelia, sú zaužívané negatívne stereotypy, nedostatočná objektívna informovanosť o tejto národnostnej menšine, predsudky a z tohto vyplývajúca intolerancia časti majoritného obyvateľstva. Dlhodobým cieľom aktivít koncepcie je preto aj snaha zmeniť postoj majority voči rómskej menšine.

Právny rámec pre ochranu menšinových práv je síce nevyhnutný, ale nie je dostačujúci pre stabilnú integráciu. Širší kontext rozvoja znamená možnosti, výber, participáciu a zodpovednosť.

Koncepcia sa zakladá na partnerstve s mimovládnyimi organizáciami, ktorých činnosť je výrazným a nezastupiteľným prínosom v riešení situácie rómskej komunity v SR.

Integrácia je ale dvojprúdová cesta. Vyžaduje zmeny na oboch stranách, tak od majority ako aj od menšinových skupín. Spolupráca musí byť založená na pochopení, že integrácia je záujmom oboch. Navyše úspešná integrácia je možná, iba ak sa medzinárodné spoločensvá podelia o zodpovednosť s národnými vládami, občianskou spoločnosťou i súkromným sektorom v hľadaní riešení pre tak ohrozenú skupinu, ako sú Rómovia.

3. Vyrovnávacie opatrenia - dosiahnutie rovnosti príležitostí

Prijímanie dočasných vyrovnávacích opatrení slúži na dosiahnutie rovnosti a dôstojných životných podmienok, čo dokazuje rozšírená prax v množstve vyspelých demokratických štátov. V medzinárodnom práve, ktoré je významným prameňom práva v oblasti diskriminácie, sú dočasné vyrovnávacie opatrenia považované za *legitímne opatrenia* zamerané na dosiahnutie *de facto* rovnosti pre znevýhodňované skupiny. Podľa Výboru OSN pre ľudské práva „*princíp rovnosti niekedy vyžaduje, aby zmluvné štáty prijali vyrovnávacie opatrenia, s cieľom znížiť alebo odstrániť podmienky, ktoré spôsobujú alebo napomáhajú udržiavanie diskriminácie, ktorú Pakt (o občianskych a politických právach) zakazuje.*“¹ Podobne aj článok 2 odsek 2 Medzinárodnej dohody o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie nabáda zmluvné štáty *na prijatie dočasných osobitných opatrení s cieľom zaručiť plné a rovnaké používanie ľudských práv a základných slobôd.* Podľa článku 4 odsek 2 Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín² zmluvné strany sa zaväzujú, že *“tam, kde je to potrebné, prijímú primerané opatrenia s cieľom podporovať vo všetkých oblastiach hospodárskeho, spoločenského, politického a kultúrneho života, úplnú a efektívnu rovnosť medzi osobami patriacimi k národnostnej menšine a osobami patriacimi k väčšine.”* a ďalej, že „V tomto ohľade budú venovať náležitú pozornosť osobitným podmienkam osôb patriacim k národnostným menšinám. Smernica Rady EÚ č. 43/2000 z 29. júna 2000, ktorá ustanovuje zásadu rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod v podobnom duchu vyžaduje pozitívnu činnosť štátu pre zabezpečenie „*úplnej rovnosti v praxi*“. To môže zahŕňať prijatie alebo udržiavanie „konkrétnych opatrení na prevenciu alebo kompenzáciu nevýhod spojených s rasovým alebo etnickým pôvodom.“ Európska komisia proti rasizmu a intolerancii vo svojom najnovšom odporúčaní č.7 zameranom na boj proti rasizmu a rasovej diskriminácii prijatom 17. decembra 2002 doporučuje prijatie dočasných špeciálnych opatrení, zameraných na predchádzanie, kompenzáciu alebo dosiahnutie plnej účasti vo všetkých oblastiach spoločenského života pre skupiny, ktoré sú

¹ Všeobecný komentár 18 Výboru OSN pre ľudské práva. (Non-Discrimination: 10/11/89, ICCPR General Comment 18, odsek 10)

² Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín, uverejnený Oznámením Ministerstva Zahraničných vecí SR č. 160/1998. Pre SR Dohovor nadobudol účinnosť 1. februára 1998 a platnosť 4. júna 1998.

znevýhodňované na základe svojej etnickej a rasovej príslušnosti. Takéto opatrenia musia byť ukončené hneď po tom, čo bol dosiahnutý ich cieľ.

Podľa zásad obsiahnutých v medzinárodnom práve tieto vyrovnávacie opatrenia sú v súlade s princípom rovnosti a právom nebyť diskriminovaný, ak sú špeciálne opatrenia prijaté:

- a) so súhlasom členov skupín, na ktorých sa vzťahujú,
- b) na základe jediného cieľa, a to je dosiahnutie rovnosti,
- c) dočasné,
- d) pozastavené, ak je dosiahnutý vytýčený cieľ,
- e) nie sú dôsledkom neustáleho udržiavania nerovnakých alebo odlišných štandardov.

Ak prijaté opatrenia, zamerané na vyrovnávanie príležitosti, napĺňajú tieto podmienky **nejde o diskrimináciu ostatného obyvateľstva. Pri zavedení dočasných vyrovnávacích opatrení nejde o zlepšovanie postavenia jednej skupiny ľudí, ale o vyrovnávanie ich príležitostí, s cieľom dosiahnuť de facto rovnosť, ktorá je základnou podmienkou realizácie ostatných ľudských práv a slobôd.** V prípade vyrovnávacích opatrení zameraných na Rómov, ide o *dočasné opatrenie*, ktorého obsahom nie je zavedenie kvót, navyše trvalého charakteru. Preto sa nemožno domnievať, že by boli v rozpore s článkom 12 odsek 2 alebo ustanoveniami článku 34 odsek 3 Ústavy SR. Diskriminačným rozlišovaním je totiž opatrenie, ktoré nemá žiadne objektívne a rozumné odôvodnenie, alebo podporuje nelegitímny cieľ, alebo je porušený princíp proporcionality medzi cieľom a prostriedkami zameranými na jeho dosiahnutie.

Vláda si je vedomá toho, že z rôznych historických a iných dôvodov značné percento príslušníkov rómskej menšiny nie je v súčasnosti na tej istej východiskovej pozícii ako väčšinové obyvateľstvo na Slovensku. Ich príležitosti začleniť sa a podieľať sa na živote krajiny nie sú rovnaké. Princíp rovnosti príležitostí je kľúčovým predpokladom uplatnenia všetkých základných ľudských práv a slobôd. Skúsenosti z implementácie predchádzajúcich stratégií dokazujú, že je potrebné prijať v celej šírke verejnej správy opatrenia na dosiahnutie rovnosti príležitostí.

Dôležitým rozmerom prijímania vyrovnávacích opatrení je politická vôľa, vysoko-odborná koordinácia prijatých opatrení so silným dôrazom na regionalizáciu a priamu participáciu Rómov. Zavedenie vyrovnávacích opatrení musí sprevádzať osвета majoritného obyvateľstva s cieľom presvedčiť ich o potrebe a prínose takýchto opatrení pre celú spoločnosť a dôvodoch na ich zavedenie.

A. Vzdelávanie

Problematika vzdelávania sa javí ako prioritný kľúč k riešeniam rôznorodých problémov súvisiacich so situáciou rómskej populácie. Je evidentné, že vzdelávanie je len nutnou podmienkou a k jej *de facto* naplneniu je potrebná súhra rôznych činiteľov, ktoré priamo alebo nepriamo do problematiky zasahujú.

Na základe skúsenosti z rokov 1998-2002 z implementácie rôznych krokov v oblasti vzdelávania sa javí otázka rovnosti šancí a prístupu k vzdelaniu ako veľmi dôležitá. Vytvorenie integrovaného vzdelávania zabezpečuje rovnosť v podieľaní sa na tvorbe spoločných hodnôt spoločnosti. Pre rómske deti zo segregovaných osád je škola zložitým, neznámym a formalizovaným prostredím, do ktorého sa z rôznych dôvodov ťažko začleňujú. Ťažkosti pri vzdelávaní spôsobuje najmä fakt, že „dnešná škola“ neodráža multikultúrne zloženie slovenskej spoločnosti.

1. Vzdelanostná štruktúra Rómov

Vzdelanostná úroveň a vzdelanostná štruktúra obyvateľstva sú odrazom, ako aj výsledkom konkrétnych krokov uskutočnených v rámci vzdelávacieho systému. V roku 1991 pri sčítaní obyvateľstva 76,68 % Rómov malo základné vzdelanie ako najvyšší skončený stupeň vzdelania. Učňovskú školu bez maturity uviedlo 8,07 %. Stredné odborné vzdelanie malo len 0,60 % Rómov. Len 0,84 % Rómov malo ako najvyššie ukončené vzdelanie úplné stredné. Spomedzi všetkých etník žijúcich na Slovensku najnižšie percento vysokoškolákov mali Rómovia.

2. Nerovné šance rómskych detí v prístupe k vzdelávaniu

Ústava SR zaručuje každému právo na vzdelanie (článok 42). Prístup k právu na vzdelanie má každý, bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. (ústavný článok 12, odsek 2).

Prieskumy, ako aj skúsenosti uplynulých rokov 1998 – 2002 ukazujú, že nerovnosť šanci rómskych detí je zapríčinená najmä preto, že:

- učebné osnovy a vyučovacie metódy reflektujú najmä hodnoty a očakávania majoritnej populácie, čo neposkytuje dostatočný priestor pre rozvoj talentu a schopností rómskych detí,
- učitelia nie sú dostatočne pripravovaní zvládnuť výučbu v multikultúrnej triede
- deti nie sú dostatočne pripravené porozumieť vyučovacím pokynom učiteľov v úradnom jazyku, majú slabú motiváciu, nemajú pozitívne vzory orientované na vzdelanie
- školy sú vzdialené od obce niekoľko kilometrov, čo vzhľadom na nízky sociálny a ekonomický status rodín predstavuje značnú bariéru a často aj príčinu zaradenia ich detí do teritoriálne bližších špeciálnych škôl,

Pod vplyvom znevýhodnenia je značné percento rómskych detí nenáležite zaradované do špeciálnych škôl, čo v dlhodobej perspektíve znemožňuje ich integráciu a spôsobuje ďalšie znevýhodňovanie v rôznych oblastiach života. Disproporčne vysoké zastúpenie rómskych detí v špeciálnych školách je osobitný problém vyžadujúci bezodkladné riešenie. V rezorte MŠ SR je potrebné prijať efektívne opatrenia v oblasti testovania školskej zrelosti, predškolskej výchovy, prípravných ročníkov, ako aj obsahu vzdelávania.

Cieľom tohto materiálu je navrhnúť konkrétne opatrenia na *vyrovnávanie šanci rómskych detí*, prostredníctvom množstva dočasných opatrení v oblasti školskej legislatívy, ako aj inštitucionálne a finančne vytvoriť priestor, v prípade záujmu, pre vzdelávanie rómskych detí v ich materinskom jazyku.

2.1 Vzdelávanie v jazyku národnostných menšín

Ústavný článok 34 odsek 2 zaručuje občanom patriacim k národnostným menšinám právo na vzdelanie v ich jazyku. Slovenská ústava a záväzky, ku ktorým SR pristúpila v rámci Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov³ zaručuje príslušníkom národnostných menšín právo vzdelávať sa vo svojom materinskom jazyku. SR sa zaviazala, okrem iného,

- a. zabezpečiť, aby *na základnom stupni bolo vyučovanie* príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov

³ Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov uverejnená Oznámením Ministerstva Zahraničných vecí SR č.588/2001 Z.z. Pre SR Charta nadobudla platnosť 1.1.2002.

Tento záväzok bol prijatý pre jazyk bulharský, český, chorvátsky, nemecký, poľský a rómsky.⁴

- b. zabezpečiť aby vyučovanie rómskeho jazyka bolo *neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov* na stredných školách a odborných školách.⁵

MŠ SR ako príslušne zodpovedný orgán štátnej správy má v dlhodobom horizonte 2004-2010 povinnosť vytvoriť priestor rómskym deťom, v prípade ich záujmu vzdelávať sa aj v rómskom jazyku. Naplnenie tejto povinnosti si vyžaduje okrem uskutočnenia seriózneho prieskumu potrieb v tejto oblasti aj novelizáciu § 3 ods. 1 zákona č. 29/1984 Zb. o sústave základných škôl a stredných škôl (školský zákon) v znení neskorších predpisov, resp. prijatie nového zákona. V zmysle Programového vyhlásenia vlády SR a Plánu hlavných úloh MŠ SR sa v termíne do 30. septembra 2003 pripravuje vypracovanie legislatívneho zámeru nového zákona o výchove a vzdelávaní.

Z krátkodobého hľadiska nie je možné zabezpečiť uplatnenie tohto práva aj kvôli nedostatočnému počtu kvalifikovaných učiteľov, ktorí by mohli vyučovať v rómskom jazyku. Preto je potrebné v horizonte 2004 – 2010 na základe uskutočneného prieskumu potrieb bezodkladne vypracovať dočasné opatrenia s cieľom pripraviť dostatočný počet pedagógov vyučujúcich v rómskom jazyku.

3. Vzdelávanie ako prostriedok prevencie a vyrovnávania sa s negatívnymi postojmi a predsudkami časti majoritnej spoločnosti.

Negatívne postoje časti majority voči rómskej menšine sa významne spolupodieľajú na súčasnej neuspokojivej situácii rómskej menšiny. Obsah a metódy vzdelávania detí už od najnižšieho veku je jedným z najúčinnějších prostriedkov na dosahovanie vymedzeného integrujúceho cieľa. V obsahu a metóde vzdelávania by mali byť prítomné dva významné komponenty: vzdelávanie k ľudským právam a vzdelávanie zohľadňujúce princípy multikulturality.

3.1 Vzdelávanie k ľudským právam

Vychádzajúc z odseku 33 Viedenskej deklarácie a Akčného programu, ktoré boli prijaté Valným zhromaždením OSN na Svetovej konferencii k ľudským právam z roku 1993, Valné zhromaždenie OSN vyhlásilo v decembri 1994 vo svojej rezolúcii 1994/184 Dekádu pre vzdelávanie k ľudským právam na obdobie od 1. januára 1995 do 31. decembra 2004. Aktívnu úlohu pri efektívnom implementovaní a posilňovaní vzdelávania k ľudským právam na všetkých úrovniach vzdelávania zohrávajú národné vlády. Pre splnenie tejto úlohy je nevyhnutná aktívna spolupráca s národnými ľudsko – právnymi inštitúciami a mimovládnyimi organizáciami.

Prvým krokom k naplneniu cieľov Dekády OSN je vzdelávanie k tolerancii, vzájomnej úcte a porozumeniu v rámci Akčného plánu predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie na obdobie rokov 2000 – 2001, ako aj vzdelávanie v rámci Akčného plánu 2002-2003.

Úroveň vzdelávania k ľudským právam na všetkých úrovniach vzdelávania *nie je možné pokladať za uspokojivú*, ako to potvrdzujú hodnotiace správy medzinárodných organizácií v oblasti ľudských práv.⁶ Je potrebné, aby MŠ SR, ako rezortný orgán štátnej správy,

⁴ Článok 8, písmeno b. (III.časť) Charty

⁵ Taktiež vyplýva zo záväzkov pripojených vo Vyhlásení SR pri podpise Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov z roku 2001. (ETS No. 148) - konkrétne zo záväzku k čl 8, písmena ciii a d iii. (III.časť) Charty regionálnych alebo menšinových jazykov.

⁶ Z posledných sú to napríklad : Hodnotenie Slovenska výborom OSN pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva z roku 2002, (E/C.12/1/Add.81, 19/12/2002) odsek 34, Hodnotenie Slovenska výborom OSN pre

v období 2004-2006 pripravil a finančne zabezpečil Národný plán výchovy v oblasti ľudských práv ako systémový krok na odstránenie existujúcich nedostatkov.

3.2 Multikultúrne vzdelávanie

Podmienkou vytvorenia priestoru pre integráciu menšín, najmä Rómov do spoločnosti významne podmieňuje zmena negatívnych postojov časti majoritného obyvateľstva. Tú možno dosiahnuť systematickou zmenou obsahu vzdelávania. Na jednej úrovni ide o dôslednú výučbu k ľudským právam a tolerancii. Je potrebné dosiahnuť na hlbšej úrovni pochopenie, že menšinová rómska kultúra je súčasťou spoločnej kultúry spoločnosti. Takýto cieľ možno dosiahnuť prostredníctvom systematického multikultúrneho vzdelávania.

Aj keď bolo v tejto oblasti uskutočnených niekoľko projektov⁷, doposiaľ neboli vytvorené dostatočné systematické podmienky pre implementovanie celoplošného multikultúrneho vzdelávania a výchovy v SR.

V rezorte MŠ SR je nevyhnutné prijať opatrenia v strednodobom (2003-2006) a dlhodobom (do 2010) horizonte:

1. pripraviť koncepciu integrovaného vzdelávania rómskych detí a mládeže s cieľom vyrovnať šance rómskych detí v prístupe k vzdelávaniu,
2. v súvislosti s decentralizáciou v školstve prijať dočasné vyrovnávajúce opatrenia riešiace segregáciu ako aj faktickú dostupnosť vzdelania pre rómske deti,
3. finančne zabezpečiť činnosť asistentov učiteľa na všetkých tých materských a základných školách, ktoré navštevuje vysoké percento rómskych detí. Asistenti učiteľa⁸ sú prostriedkom vyrovnávania šancí pre rómske deti na ich presadenie sa v širšom kontexte spoločnosti,
4. vytvoriť podmienky pre ďalšie vzdelávanie učiteľov a asistentov učiteľa v školách s vysokou koncentráciou Rómov so špeciálnym dôrazom na spoluprácu učiteľa a asistenta,
5. pripraviť koncepciu rozvoja stredoškolsky a vysokoškolsky vzdelanej rómskej mládeže,
6. prijať dočasné vyrovnávacie opatrenia v oblasti prijímania rómskych žiakov a študentov na stredné školy a stredné odborné učilišťa,
7. zriadiť štipendijný fond pre rómskych študentov stredných a vysokých škôl,
8. vypracovať správu o podmienkach výchovy a vzdelávania rómskych detí zo segregovaných rómskych osád,
9. pravidelne monitorovať úspešnosť a školskú dochádzku rómskych detí vo výchovno – vzdelávacom systéme,
10. zabezpečiť realizáciu alternatívnych foriem predškolskej prípravy detí,
11. vypracovať nový zákona o výchove a vzdelávaní, ktorého súčasťou bude aj implementácia záväzkov v oblasti vzdelávania vyplývajúca z Európskej charty regionálnych a menšinových jazykov,

práva dieťaťa z roku 2000, (CRC/C/15/Add.140. 23/10/2000) odsek 15, Hodnotenie Slovenska výborom OSN pre odstránenie rasovej diskriminácie z roku 2001, (CERD/C/304Add.110, 01/05/2001) odsek 15.

⁷ Napríklad distribuovanie publikácie Katici od švédsko-rómskej autorky Kataríny Taikon alebo projekt PHARE s názvom „Zvýšenie štandardov vyučovania a učenia sa jazykov v školách s menšinovým vyučovacím jazykom a zriadenie Vzdelávacieho, informačného, dokumentačného, poradenského a konzultačného centra pre rómsku národnostnú menšinu“, ktorý je súčasťou *Programu tolerancie k menšinám* koordinovaného v rokoch 2001 - 2002 Sekciou ľudských práv a menšín Úradu vlády SR pod gesciou podpredsedu vlády pre ľudské práva, menšiny a regionálny rozvoj.

⁸ Vyplýva aj z odporúčaní Národného Akčného plánu pre deti v SR, časť Výchova a vzdelávanie, odstavec (1.1) prijatom 7. augusta 2002 uznesením vlády č. 837/2002.

12. vypracovať dočasné vyrovnávacie opatrenia s cieľom pripraviť dostatočný počet pedagógov vyučujúcich v rómskom jazyku,
13. vytvoriť Národný plán výchovy a výučby k ľudským právam pre všetky úrovne vzdelávania v zmysle odseku 11 Akčného plánu OSN k Dekáde pre vzdelávanie k ľudským právam na obdobie 1995-2004. Národný plán by mal byť východiskom pre trvalo udržateľnú výchovu a vzdelávanie k ľudským právam aj na obdobie po ukončení dekády v roku 2004,
14. systematicky zabezpečiť princípy multikultúrneho vzdelávania,
15. motivovať žiakov posledných ročníkov ZŠ pokračovať v štúdiu na SŠ a SOU a zabezpečiť ich sústavnú prípravu na prijímacie pohovory na SŠ a SOU, v tomto kontexte zabezpečiť odbornú prípravu učiteľov ZŠ a asistentov učiteľa,
16. vytvoriť možnosti pre diaľkové, resp. večerné štúdium s cieľom dokončenia štúdia a zloženia maturitnej skúšky,
17. finančnými nástrojmi ovplyvňovať pravidelnú dochádzku detí do školy,
18. vytvoriť možnosť finančnej podpory učebných pomôcok alebo stravy pre deti z chudobných rodín,
19. zistiť stav školských budov najmä MŠ, ZŠ, ZŠŠ s cieľom zabezpečenia finančných prostriedkov na ich rekonštrukciu,
20. realizovať výstavbu a rekonštrukciu MŠ a ZŠ v lokalitách so zvýšeným nárastom populácie.

Priority na rok 2003:

- vypracovať a prijať koncepciu integrovaného vzdelávania rómskych detí a mládeže s návrhom dočasných vyrovnávacích opatrení,
- finančne a kapacitne zabezpečiť činnosť asistentov na všetkých tých materských a základných školách, ktoré navštevuje vysoké percento rómskych detí,
- podporiť vytvorenie súboru testov zohľadňujúcich kultúrne odlišnosti a v praxi realizovať postupnú reintegráciu rómskych detí zo špeciálnych škôl,
- pripraviť koncepciu rozvoja stredoškolsky a vysokoškolsky vzdelanej rómskej mládeže,
- zriadiť štipendijný fond pre podporu študujúcich rómskych detí,
- vypracovať správu o výchove a vzdelávaní rómskych detí zo segregovaných rómskych osád.

B. Zamestnanosť a sociálna oblasť

1. Zamestnanosť

Miera možnosti zamestnania občanov je jedným zo základných predpokladov spoločenskej a pracovnej integrácie. Tradičné zručnosti Rómov nie sú potenciálnym riešením ich nezamestnanosti, sú pre trh práce iba okrajovým záujmom. Aj keď niektoré údaje hovoria o diskriminácii Rómov na trhu práce, nie je to jediný dôvod problémov v hľadaní si zamestnania. Nízka úroveň vzdelania a zručností je preto veľkým nedostatkom v oblasti konkurencie schopnosti na trhu práce. Navyše postoj zamestnávateľov k zamestnávaniu príslušníkov tohto etnika negatívne a nevhodne ovplyvňujú mieru zamestnanosti tejto menšiny.

1. 1. Diskriminácia Rómov na trhu práce

Ústavný článok 35 garantuje každému právo na prácu. Právo na prácu má každý, bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, vieru a náboženstvo, politické či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. (ústavný článok 12, odsek 2) Príslušníci rómskej menšiny sú v prístupe

k zamestnaniu *de facto* znevýhodňovaní, ako uvádzajú aj hodnotiace správy medzinárodných organizácií v oblasti ľudských práv.⁹

Znevýhodňovanie má rôzne príčiny, napríklad zamestnávateľa odmietajú zamestnať Rómov kvôli ich etnickej príslušnosti, prípadne zamestnávateľa odmietajú zamestnať Rómov, pretože nemajú potrebnú kvalifikáciu. Tieto skutočnosti je potrebné chápať v širšom kontexte. Asimilačné praktiky minulosti spolu s nedostatočnou úrovňou prístupu k vzdelávaniu podstatne znížili šance Rómov ekonomicky a politicky sa presadiť v období transformácie.

Osobitne je potrebné mať na zreteli postavenie rómskych žien, ktorých uplatnenie sa na trhu práce je sťažené nielen znevýhodňovaním na základe ich etnickej príslušnosti, ale aj na základe pohlavia.

Cieľom dočasných opatrení MPSVaR by malo byť vytvorenie rovnosti príležitostí na trhu práce pre Rómov, pričom mimoriadnu pozornosť je potrebné venovať pozícii žien.

Priority zamerané na zlepšenie situácie Rómskeho obyvateľstva na trhu práce:

1. zvyšovanie zamestnateľnosti evidovaných nezamestnaných vrátane Rómov, predovšetkým dlhodobozamestnaných, najmä rozvojom programov na získavanie a udržanie zručností a rekvalifikačných programov,
2. integrácia osôb čeliacich sociálnemu vylúčeniu, vrátane príslušníkov rómskej etnickej minority na trhu práce vytvorením pravidiel pre súbeh príjmov zo zamestnania a príjmov z verejných zdrojov,
3. podporovanie vytvárania pracovných miest pre rizikové skupiny na trhu práce, vrátane Rómov,
4. zapájanie najmä mladých ľudí, vrátane mladých Rómov do sociálnych aktivít a dobrovoľných činností,
5. podporovanie alternatívnych služieb zamestnanosti a sociálnej integrácie skupín občanov, ktorí vyžadujú zvýšenú starostlivosť na trhu práce, vrátane Rómov.

2. Sociálna oblasť

Sociálnu situáciu Rómov na Slovensku determinuje okrem vysokej miery nezamestnanosti aj nízka úroveň vzdelania a bývania. Zákon č.195/1998 Z.z. o sociálnej pomoci, ktorý rozlišuje hmotnú núdzu so subjektívnych a objektívnych dôvodov sa veľmi nepriaznivo prejavil prevažne v rómskych osadových komunitách. Za I. polrok 2002 sa počet poberateľov dávok sociálnej pomoci zvýšil oproti I. polroku 2001 o 2 928 poberateľov t. j.642 069 osôb, čo predstavuje 11,9 % obyvateľov pri cca 20 % nezamestnanosti.

Od 1.januára 2003 sa uplatňuje novela zákona o sociálnej pomoci, ktorá limituje príjem rodiny v hmotnej núdzi z objektívnych dôvodov na 2 900 Sk oproti 3 490 Sk, zo subjektívnych dôvodov na 1 450 Sk, predtým 1 745 Sk. Deti, ktoré sú posudzované vždy z objektívnych dôvodov, ak ide o zaopatrené neplnoleté dieťa do sumy 1 000 Sk a ak ide o nezaopatrené dieťa do sumy 1 600 Sk. Dávka sociálnej pomoci nesmie celkovo presiahnuť 10 500 Sk. Je stanovená pevnou sumou nezávisle od počtu členov rodiny. Uvedený krok na jednej strane zvýšil rozdiel medzi výškou dávky sociálnej pomoci a výškou minimálnej mzdy, ktorá je stanovená na 5 570 Sk, čím sa posilnila motivačná funkcia nástupu do zamestnania, na strane druhej však v regiónoch, kde sa celková nezamestnanosť obyvateľstva pohybuje na úrovni 25 - 30 percent, zostala možnosť zamestnania sa rovnako nereálna.

⁹ Z posledných sú to napríklad Hodnotenie Slovenska výborom OSN pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva z roku 2002, (E/C.12/1/Add.81, 19/12/2002) odsek 9, nepriamo aj z Hodnotenia Slovenska výborom OSN pre odstránenie rasovej diskriminácie z roku 2001, (CERD/C/304Add.110, 01/05/2001) odsek 13, Hodnotenie Slovenska výborom OSN pre práva dieťaťa z roku 2000, (CRC/C/15/Add.140. 23/10/2000) odsek 24.

Novelou zákona o sociálnej pomoci platnou od 1. januára 2003 sa poberanie dávky sociálnej pomoci viaže na menšie obecné služby pre obec a jej lokalitu. Na jednej strane opatrenie pomáha k získaniu pracovných návykov, na druhej strane hlavne v obciach s početnou rómskou komunitou problém nerieši, keďže kapacita pracovných miest, možnosť uspokojiť všetkých občanov je nízka. Pozitívny účinok novely zákona o sociálnej pomoci, ktorý podmieňuje vyplácanie prídavkov na deti riadnou školskou dochádzkou sa prejavil najmä v dochádzke detí do školy. Vzhľadom na hmotnú núdzu niektorých rómskych rodín zabezpečenie riadnej dochádzky do školy často preyšuje ich finančné možnosti (škola sa nachádza vo vzdialenej obci). Skúsenosti z rokov 2000-2001 potvrdzujú naliehavú **potrebu sociálnej práce v teréne.**

Dočasné vyrovnávacie opatrenia MPSVaR SR je potrebné v krátkodobom a strednodobom horizonte (2003 - 2006) zamerať na:

1. vytvorenie legislatívnych podmienok pre terénnu sociálnu prácu na úrovni miestnej štátnej správy i samosprávnej úrovni, zaviesť terénnu sociálnu prácu do katalógu pracovných činností pre verejnú službu,
2. prijatie opatrení na zefektívnenie inštitútu osobitného príjemcu,
3. decentralizované poskytovanie sociálnej pomoci, a tým umožniť jednotlivým regiónom prispôbovať programy sociálnej pomoci miestnym a regionálnym podmienkam,
4. vytvorenie legislatívnych podmienok pre sociálnu prácu na úrovni mimovládnych organizácií a iných neziskových inštitúcií a podporu agentúr sociálnych poradenstiev,
5. vytvoriť na regionálnej a miestnej samosprávnej úrovni, s ohľadom na plánovaný zánik okresných úradov, sieť poradcov na riešenie problémov rómskej komunity predovšetkým z radov Rómov,
6. vypracovanie štúdií o dosahu a účinku reformy sociálneho systému na rómsku komunitu a štúdiu mapujúcu rómsku rodinu na VÚPSVR SR v období 2003-2006 a vyčleniť na príslušný účel dostatočný objem finančných prostriedkov.

Priority na rok 2003:

- v oblasti sociálnej problematiky vypracovať program dočasných vyrovnávacích opatrení zameraný na vyrovnávanie príležitostí pre príslušníkov rómskej menšiny,
- legislatívne a finančne zabezpečiť realizáciu Programu sociálnych terénnych pracovníkov,
- vytvoriť sieť poradcov na úrovni vyšších územných celkov,
- vypracovať správu o dosahu a účinku zmien sociálneho systému na rómsku komunitu v tých vybraných rómskych osadách, v ktorých sa realizuje program sociálnych terénnych pracovníkov a komplexný rozvojový program.

C. Bývanie

Podmienky bývania Rómov žijúcich v integrovaných a segregovaných oblastiach sa výrazne líšia. Ku koncu roku 2001 bolo na Slovensku evidovaných 620 rómskych osídlení mestského aj vidieckeho typu s celkovým počtom obyvateľov 139 560, čo tvorilo 24 342 rodín žijúcich v 15 016 obydliach. Z celkového počtu 620 rómskych osídlení je 154 situovaných mimo miest a obcí a 466 osídlení sa rozprestiera na okraji, resp. v tesnej blízkosti miest či obcí. Počet chatrčí je 4 511 (Ročný výkaz o obytných zoskupeniach na nízkom sociokultúrnom stupni – (rómske osídlenia) za rok 2001).

Slovenská republika je viazaná záväzkom vyplývajúcim z Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach zabezpečiť každému **primeraný štandard bývania**. (článok 11 odsek 1 Paktu). Pri realizácii spomínaného práva je potrebné zohľadniť právnu istotu bývania, zabezpečenie prístupu k službám a infraštruktúre, cenovú dostupnosť bývania, obývatel'nosť, prístupnosť, primerané umiestnenie bývania, umožňujúce prístup k zamestnaniu, zdravotným službám, školám, škôlkam a ďalším sociálnym zariadeniam.¹⁰ Jedným z podporujúcich programov zabezpečujúcich naplnenie práva na primeraný štandard bývania je podprogram sociálneho obstarávania nájomných bytov Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR. Program sa realizuje na základe uznesenia vlády SR č. 335/2001 k *Návrhu podpory výstavby obecných nájomných bytov odlišného štandardu určených pre bývanie občanov v hmotnej núdzi ako i výstavbe technickej vybavenosti v rómskych osadách*. Pravidlá pre výstavbu obecných nájomných bytov odlišného štandardu a pre výstavbu technickej vybavenosti v rómskych osadách stanovujú, že obec získa štátnu dotáciu až do výšky 80 % obstarávacích nákladov a 20 % spravidla predstavuje práca budúcich užívateľ'ov na ich výstavbe. Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR v súčasnosti nemá vyčlenené dostatočné dotačné objemy finančných zdrojov na nové stavby pre programy rozvoja bývania v roku 2003, čo spôsobuje spomalenie realizácie pripravených projektov.

Prax z realizácie programu dokazuje, že je potrebné v rezorte MVaRR SR a MŽP SR prijať dočasné vyrovnávacie opatrenia a projekty zamerané na:

1. pokračovanie „Programu podpory výstavby obecných nájomných bytov odlišného štandardu, určených pre bývanie občanov v hmotnej núdzi, ako i technickej vybavenosti v rómskych osadách“, vrátane zabezpečenia finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu na jeho trvalú realizáciu,
2. podmieňovanie poskytovania štátnych dotácií na výstavbu bytov pre obce vypracovaním komplexných rozvojových programov v nadväznosti na Národný rozvojový plán SR a Program pomoci de minimis na rozvoj okresov s vysokou mierou nezamestnanosti,
3. prepojenie aktivít Komplexného rozvojového programu rómskych osád, Programu podpory výstavby obecných nájomných bytov odlišného štandardu s komplexnými rozvojovými programami obcí v nadväznosti na Národný rozvojový plán SR a Program pomoci de minimis na rozvoj okresov s vysokou mierou nezamestnanosti.

Priority na rok 2003:

- pokračovať vo výstavbe sociálnych bytov v rómskych osadách,
- na základe Národného rozvojového plánu rozpracovať princípy regionálnej politiky s ohľadom na marginalizované skupiny rómskeho obyvateľ'stva,
- zabezpečiť zdroj pitnej vody do rómskych osád

D. Zdravie

Najcitlivejším indikátorom zdravia obyvateľ'stva je tzv. očakávaná dĺžka života, ktorá sa počíta zo súčasných úmrtnostných pomerov obyvateľ'stva. Podľa demografických odhadov je očakávaná dĺžka života Rómov výrazne kratšia ako u ostatného obyvateľ'stva. Ak očakávaná dĺžka života pre mužov na Slovensku bola vypočítaná na 66,5 roka, tak pre rómskych mužov je táto hodnota odhadovaná ako 12 rokov kratšia (54,5). Výrazný rozdiel sa odhaduje aj pre

¹⁰ Všeobecný komentár č. 4 Výboru OSN pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva k právu na primeranú úroveň bývania. (E/1992/23), odsek 8

očakávanú dĺžku života žien, keď priemer pre ženy na Slovensku je 76,5 a pre rómske ženy je tento ukazovateľ o 10 rokov kratší (68,5). Podstatne vyššia je aj detská úmrtnosť oproti úmrtnosti všetkých detí do piatich rokov na Slovensku.

Vysoko rizikový je život v rómskych osadách – osídleniach vidieckeho typu, kde sú obydlia preplnené, chýba zdravotne nezávadná pitná voda, nie je vybudovaná kanalizácia, resp. žumpy na odvedenie odpadových vôd, hromadiaci sa tuhý komunálny odpad podlieha rýchlemu rozkladu a absentuje vyhovujúca prístupová komunikácia.

Za hlavné determinujúce faktory ovplyvňujúce nižšiu kvalitu zdravotného stavu časti rómskej populácie sú považované v súčasnosti najmä:

- nižšia vzdelanostná úroveň, z ktorej môže prameniť nedostatočná úroveň zdravotného a sociálneho uvedomenia,
- nízky štandard osobnej hygieny,
- nízky štandard komunálnej hygieny,
- už spomínaný nízky štandard bývania a ekologická rizikovosť prostredia, s ktorou súvisí znečistené a zdevastované životné prostredie,
- nezdravé stravovacie návyky, nevyhovujúca výživa,
- zvyšujúca sa miera užívania alkoholu a tabakových výrobkov aj počas gravidity,
- rozrastajúca sa závislosť na drogách, a tým zvýšené riziko infekcie vírusom HIV a hepatitídy B a C.

1. Nerovný prístup pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti

Ústava SR v článku 40 zaručuje právo každého na ochranu zdravia a právo na bezplatnú zdravotnú starostlivosť a na zdravotnícke pomôcky za podmienok, ktoré ustanoví zákon. Prístup k právu na ochranu zdravia a zdravotnú starostlivosť má každý, bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie (ústavný článok 12, odsek 2). Podľa článku 1, odsek 1 Charty práv pacienta, prijatej uznesením vlády č. 326/2001 dňa 11. apríla 2001, má každý právo, aby sa pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti rešpektovali jeho základné práva a slobody. Odsek 2 toho istého článku zakotvuje právo na prístup k zdravotnej starostlivosti bez akejkoľvek diskriminácie a článok 2 odsek 4 právo na rovnaký prístup k zdravotnej starostlivosti.

Rovnaký prístup k zdravotnej starostlivosti je zakotvený v Ústave SR. Článok 12¹¹ Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, ktorý tvorí súčasť právneho poriadku SR, zakotvuje povinnosť zmluvných strán uznávať právo každého na dosiahnutie najvyššie dosiahnuteľnej úrovne fyzického a duševného zdravia. Medzi základné povinnosti štátov pri uznávaní tohto práva, *ktoré musí štát bezpodmienečne zaručiť*, bez ohľadu na ekonomické podmienky štátu, je povinnosť zabezpečiť prístup k zdravotným zariadeniam, tovarom a službám bez akejkoľvek diskriminácie: (*de jure* aj *de facto*), najmä pre najohrozenejšie a marginalizované skupiny obyvateľstva.¹² Štát má navyše povinnosť zabezpečiť, aby k porušovaniu práva na zdravie v rámci jurisdikcie štátu *nedochádzalo ani tretími osobami*.¹³

2. Finančne a prakticky dostupné poskytovanie zdravotnej starostlivosti.

¹¹ Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach z roku 1966, uverejneným vyhláškou Vyhláška MZV č. 120/1976 Zb.

¹² Všeobecný komentár 14 k právu najvyššiu dosiahnuteľnú úroveň zdravia Výboru OSN pre ekonomické, sociálne a kultúrne práva. (E/C.12/2000/4) odsek 43.

¹³ Odsek 51 citovaného komentára.

Zákon č. 272/1994 Z. z. o ochrane zdravia ľudí v ustanovení § 2 vymedzuje zdravie tak, že je to stav úplnej telesnej, duševnej a sociálnej pohody, nielen neprítomnosť choroby; je výsledkom vzťahov medzi ľudským organizmom a sociálno-ekonomickými, fyzikálnymi, chemickými a biologickými faktormi životného prostredia, pracovného prostredia a spôsobom života (ods. 1). Podľa tohto ustanovenia ochrana zdravia je súhrn opatrení spočívajúcich v predchádzaní, vzniku a šíreniu ochorení a v obmedzovaní výskytu a iných porúch zdravia, v zlepšovaní zdravia prostredníctvom starostlivosti o zdravé životné podmienky a zdravý spôsob života a vo výkone štátneho zdravotného dozoru (ods. 2). Orgány štátnej správy a obce podľa § 10 tohto zákona sú povinné utvárať predpoklady na zdravé životné podmienky, pracovné podmienky a zdravý spôsob života, plniť opatrenia na predchádzanie ochoreniam nariadené orgánmi na ochranu zdravia a spolupracovať s nimi pri plnení ich úloh.

Zákon č. 277/1994 Z. z. o zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov v ustanovení § 3 zakotvuje povinnosti štátu pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti, ktorá má byť na odbornej úrovni, plynulá, sústavná a *dostupná*. Uznávanie práva na najvyššie dosiahnuteľnú úroveň fyzického a duševného zdravia vyžaduje, aby bolo poskytovanie zdravotnej starostlivosti *prístupné v bezpečnej fyzickej vzdialenosti pre všetky segmenty populácie, najmä pre najohrozenejšie a marginalizované skupiny ako sú etnické menšiny, pôvodné obyvateľstvo, ženy, deti, adolescenti, starší ľudia, ľudia so zdravotným postihnutím a osoby infikované HIV/AIDS*.¹⁴

Väčšina rómskych osád sa nachádza v niekoľkokilometrovej vzdialenosti od zdravotníckych zariadení. Tento fakt spolu s nízkym sociálnym a ekonomickým statusom a inými dôvodmi ovplyvňuje nerovný prístup Rómov v osadách k zdravotnej starostlivosti. *Identické zaobchádzanie však nie je dostačujúce* na dosiahnutie skutočnej, *de facto* rovnosti. Na to, aby Rómom bola zdravotná starostlivosť skutočne dostupná, je potrebné prijať v rezorte MZ SR dočasné opatrenia tak, aby zahŕňali primárnu zdravotnú starostlivosť, vrátane preventívnej starostlivosti, a tým ovplyvnili vzniknuté nerovné postavenie Rómov.

3.Ochrana reprodukčného zdravia

Dôležitou súčasťou ľudských práv v oblasti zdravia sú práva spojené s reprodukčným zdravím. V SR chýba systematický prístup k ochrane reprodukčného zdravia. Vzhľadom na sociálnu a ekonomickú exklúziu značnej časti príslušníkov rómskej menšiny tento nedostatok vo verejnej politike má ešte významnejší dosah práve na túto menšinu. Nedostatočné je obzvlášť vzdelávanie v oblasti plánovaného rodičovstva. Problémom je aj fakt, že sexuálna výchova je súčasťou výučby vyšších ročníkov základných škôl, do ktorých sa značné percento rómskych žiakov nedostane. Nedostatočné je aj poskytovanie informácií, obzvlášť rómskym ženám v zrozumiteľnej a prijateľnej forme, týkajúcich sa reprodukčných práv žien.

3.1 Poskytovanie informácií týkajúcich sa plánovaného rodičovstva

Všetky informácie o metódach plánovaného rodičovstva alebo pohlavne prenosných chorobách musia byť dostupné v *prijateľnej forme*. Ústava SR v článku 34 odsek 1 zaručuje právo príslušníkom národnostných menšín prijímať informácie v ich materinskom jazyku. Toto právo upravuje len zákon č. 270/1995 Z.z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v § 8 ods. 4, podľa ktorého „Styk zdravotníckeho personálu s pacientmi sa vedie spravidla v štátnom jazyku; ak ide o občana alebo cudzinca neovládajúceho štátny jazyk, aj v jazyku, v ktorom sa možno s pacientom dorozumieť.“ Tieto požiadavky na štáty kladie aj Akčný program medzinárodnej konferencie OSN o populácii a rozvoji v Káhire z roku 1994. (Kapitola 7, ustanovenie 7.5).

¹⁴ odsek 12 písmeno b citovaného komentára. Vyplýva aj z odstavcu 19 Hodnotenia Slovenska Výborom OSN pre práva dieťaťa.(CRC/C/15/Add. 140)

Na dosiahnutie *de facto* prístupu k zdravotnej starostlivosti a k zdraviu u Rómov je potrebné v pôsobnosti MZ SR prijať dočasné vyrovnávacie opatrenia strednodobého (2003 – 2006) a dlhodobého (do 2010) charakteru:

1. v rámci novelizácie zákona č. 98/1995 Z.z. o Liečebnom poriadku v znení neskorších právnych predpisov zapracovať systém dočasných vyrovnávacích opatrení, zameraný na dostatočnú motiváciu lekárov, najmä lekárov prvého kontaktu, ktorí poskytujú zdravotnú starostlivosť, vrátane výchovy k reprodukčnému zdraviu Rómom,
2. realizovať prieskum zdravotného stavu obyvateľov rómskych osád. Prieskum by mal prebiehať v spolupráci s miestnymi lekármi a obyvateľmi komunít, ktorí majú dôveru svojich spoluobčanov. Prieskumu by mal predchádzať pilotný projekt v 5 oblastiach, s cieľom získať dôveru obyvateľov,
3. zlepšiť koordináciu programov v oblasti zdravia a poskytovania zdravotnej starostlivosti Rómom, vyčlenením osoby alebo inštitúcie, ktorá by zodpovedala za všetky projekty týkajúce sa zdravia Rómov,
4. v roku 2004 zahrnúť financovanie Programu ozdravenia životného prostredia, zlepšenie hygienických podmienok a prevencie infekčných ochorení u obyvateľov rómskych osád, ktorý bol schválený uznesením vlády SR č. 550 zo 17. mája 2002 do štátneho rozpočtu. Počas nasledujúcich piatich rokov je potrebné zvýšiť percento vakcinácie obyvateľov rómskych osád zo 70 na 95 %,
5. vypracovať program zlepšenia činnosti terénnych zamestnancov štátnych zdravotných ústavov zahŕňajúcich aj rozšírené siete zdravotnej asistencie pre rómske osady,
6. podporovať a rozšíriť sieť zdravotných asistentov, ktorí by poskytovali zdravotnú starostlivosť, najmä pre deti a matky, aj terénnou prácou v rómskych osadách,
7. rozšíriť programy zamerané na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu a intolerancie v zdravotníctve,
8. vypracovať Komplexný program systematického vzdelávania k ľudským právam pre zdravotníckych pracovníkov a študentov pripravujúcich sa na takéto povolanie,
9. prijať komplexný národný program reprodukčného zdravia, pričom osobitnú pozornosť je nutné venovať ženám z marginalizovaných skupín,
10. v súlade s decentralizáciou v zdravotníctve vypracovať model *mobilných zdravotných jednotiek* pôsobiacich v odlahlých lokalitách, zodpovedných aj za vzdelávanie, očkovanie a poradenstvo, nie iba za akútne prípady.

Priority na rok 2003:

- vypracovať systém dostupnosti zdravotnej starostlivosti aj s finančným krytím pre marginalizované rómske komunity
- vypracovať správu o zdravotnom stave obyvateľstva žijúceho v rómskych osadách

E. Ľudské práva

1. Diskriminácia príslušníkov rómskej menšiny

Ústavný článok 12 odsek 1 zakotvuje slobodu a rovnosť ľudí v dôstojnosti a právach, pričom podľa odseku 2 sa „základné práva a slobody na území Slovenskej republiky zaručujú všetkým bez ohľadu na pohlavie rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie.“ Príslušníci rómskej menšiny sú v nerovnom postavení voči majorite najmä v oblasti vzdelávania, bývania, zamestnanosti a zdravotníctva, ako o tom hovoria aj hodnotiace správy medzinárodných medzivládnych i mimovládnych organizácií

v oblasti ľudských práv¹⁵, ako aj dôležité hodnotiace správy Európskej únie¹⁶. Opatrenia zamerané na postupné odstránenie nerovnosti je účelné zamerať dvoma smermi – na predchádzanie a na postihovanie týchto negatívnych javov.

1.1 Prevencia diskriminácie

Dôležitou podmienkou úspešného vyrovnania sa s nerovnosťou je zamerať sa na predchádzanie tomuto negatívnemu javu najmä systematickým vzdelávaním profesijných skupín a pozitívnym ovplyvňovaním mienky majoritnej časti obyvateľstva. Nástrojom vlády SR na dosiahnutie tohoto cieľa bol Akčný plán predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie na obdobie rokov 2000 – 2001, ktorý vláda schválila dňa 3. mája uznesením č. 382/2000. Jeho súčasným pokračovaním je Akčný plán predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie na obdobie rokov 2002 – 2003, prijatý dňa 6. marca 2002 uznesením vlády č. 207/2002. (ďalej len „Akčný plán 2002 – 2003“).

Aktivity Akčného plánu 2002 – 2003 sú rozdelené na konkrétne kroky vo viacerých oblastiach: predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie a antisemitizmu v rôznych oblastiach života spoločnosti, vzdelávanie, kultúrne aktivity zamerané na pozdvihnutie rómskych komunít a boj proti extrémizmu a podobným javom intolerancie. Realizácia plánu sa vyhodnocuje v periodicite každého polroka. Systematické vzdelávanie príslušníkov profesijných skupín, ktorí pri výkone svojho povolania majú vplyv na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie je dôležitým nástrojom Akčného plánu 2002-2003. (vzdelávanie príslušníkov Policajného zboru, sudcov, justičných čakaťov a príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže SR, prokurátorov a právnych čakaťov prokuratúry, príslušníkov Armády SR, pedagógov a budúcich pedagógov, zdravotníckych pracovníkov, zamestnancov zriadení sociálnych služieb a zamestnancov odborov sociálnych vecí okresných úradov a krajských úradov.)

Z prvej správy o priebežnom plnení Akčného plánu 2002-2003 prijatom uznesením vlády č.136 dňa 26. februára vyplýva, že príslušné orgány štátnej správy zabezpečili vzdelávacie aktivity v rámci svojich rezortov najmä prostredníctvom seminárov a besied. Z finančných a iných dôvodov sa týchto aktivít zúčastňuje často len *pomerne nízky počet príslušníkov profesijných skupín*. Preto je potrebné, aby sa prepracovalo na trvalo udržateľný a systematický projekt s cieľom vzdelávať čo najvyššie percento, ak nie všetkých zamestnancov v daných sektoroch. Pri plánovaní vzdelávacích aktivít je potrebné monitorovať percento „zaškolených“ zamestnancov z celkového počtu zamestnancov v sektore, s ohľadom na regionálne zastúpenie. Vhodným príkladom systematického vzdelávania je „Laison Projekt“, prebiehajúci pod záštitou Ministerstva školstva SR. Predmetom projektu je vzdelávanie vybraných učiteľov stredných škôl vyučujúcich dejepis a ďalšie predmety, v ktorých sa vyučuje problematika holokaustu. Učitelia po absolvovaní pôsobia ako tzv. multiplikátori, ktorí školia ďalších učiteľov podobného zamerania vo svojom regióne, čím sa značne rozširuje percento konečných príjemcov projektu.

¹⁵ Z posledných sú to napríklad Hodnotenie Slovenska výborom OSN pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva z roku 2002. (19/12/2002) odsek 9, Hodnotenie Slovenska výborom OSN pre práva dieťaťa z roku 2000 (CRC/C/15/Add.140. 23/10/2000) odsek 19, Správa Human Rights Watch o Slovensku na rok 2001 alebo všeobecne Regionálna správa o ľudskom rozvoji, Rómovia v strednej a východnej Európe z roku 2003, Rozvojový program OSN.

¹⁶ Pravidelná správa o pripravenosti Slovenskej republiky na členstvo v Európskej únii z 9. októbra 2002, s. 28.

Postihovanie diskriminácie

Základnou podmienkou eliminácie a prevencie všetkých foriem diskriminácie je existencia komplexnej a účinnej antidiskriminačnej legislatívy. Prvý návrh zákona o uplatňovaní zásady rovnakého zaobchádzania (tzv. antidiskriminačný zákon) bol schválený uznesením vlády SR č. 557 zo dňa 29. mája 2002. Vo volebnom období 1998-2002 Národná rada SR o tomto návrhu zákona nerokovala. Sekcia ľudských práv a menšín Úradu vlády pripravila v novembri 2002 upravené znenie návrhu zákona o uplatňovaní zásady rovnakého zaobchádzania, ktoré je v pripomienkovom konaní a bude pripravené na rokovanie vlády začiatkom apríla 2003.

Dôvodom predloženia návrhu zákona o uplatňovaní zásady rovnakého zaobchádzania je neexistencia ucelenej legislatívy, ktorá by sa komplexne zaoberala problémom diskriminácie. Príslušné ustanovenia majú výlučne deklaratívnu povahu, sú nejednotné, rozptýlené v celom právnom poriadku a nestanovujú jednotnú úroveň ochrany. Diskriminácia ako taká nie je trestná. Podľa súčasne platnej legislatívy obeť diskriminácie nedisponujú účinným právnym prostriedkom ochrany, aj keby preukázali, že pri realizácii niektorého základného práva alebo práva zaručeného zákonom k diskriminácii došlo. Z uvedeného dôvodu návrh antidiskriminačného zákona takéto právne prostriedky ochrany zavádza. Návrh zákona obetiam diskriminácie priznáva právo domáhať sa na súde proti diskriminujúcej osobe, aby sa takéhoto konania zdržala a ak je to možné, odstránila protiprávny stav. Návrh zákona dáva aj možnosť požadovať primerané zadosťučinenie a náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, ktorej výšku určí súd s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej ujmy a na okolnosti, za ktorých k diskriminácii došlo. Návrh tohto zákona súčasne zavádza do právneho poriadku nový právny inštitút, prenesenie dôkazného bremena na žalovaného. Tento inštitút znamená, že žalovaný je povinný preukázať, že k diskriminácii nedošlo, teda nestačí len jeho vyhlásenie o tom. To sa vzťahuje na prípady, keď osoba, ktorá tvrdí, že bola diskriminovaná, predloží súdu dôkazy, z ktorých možno dôvodne usudzovať, že k diskriminácii došlo.

Navrhovaný antidiskriminačný zákon vychádza zo Smernice Rady EÚ č. 43/2000 z 29. júna 2000, ktorá ustanovuje zásadu rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod a Smernice Rady EÚ č. 78/2000 z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec rovnakého zaobchádzania v zamestnaní a zárobkovej činnosti. Navrhovaná právna úprava ucelene upravuje oblasť diskriminácie, čo umožňuje obetiam prístup k prostriedkom právnej ochrany. Je dôvodné predpokladať, že osobitná právna úprava bude pôsobiť aj preventívne.

Súčasťou navrhovaného antidiskriminačného zákona je aj novelizácia zákona č. 308/1993 Z. z. v znení neskorších predpisov o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva. Slovenské národné stredisko pre ľudské práva by napomáhalo praktickú realizáciu antidiskriminačného zákona najmä tým, že by:

1. priebežne monitorovalo a hodnotilo dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania,
2. podieľalo sa na urovnávaní sporov, poskytovalo by právnu pomoc obetiam diskriminácie,
3. vydávalo na požiadanie fyzických osôb alebo právnických osôb alebo z vlastnej iniciatívy odborné stanoviská vo veciach rovnakého zaobchádzania, vytváralo národnú informačnú sieť o rasizme, xenofóbii a antisemitizme, s prepojením na Európsku informačnú sieť,
4. uskutočňovalo prieskumy pre poskytovanie údajov v oblasti ľudských práv, zhromažďovalo a šíriło informácie v tejto oblasti,
5. pripravovalo vzdelávacie aktivity, podieľalo sa na informačných kampaniach, poskytovalo knižničné a iné služby.

Pripravený návrh antidiskriminačného zákona zohľadňuje vecnú potrebu komplexnej právnej úpravy, ako aj doporučenia na prijatie komplexnej antidiskriminačnej legislatívy

obsiahnuté v Pravidelnej správe o pripravenosti Slovenskej republiky na členstvo v Európskej únii z 9. októbra 2002, s. 24.

1.2.1 Právna pomoc pri uplatňovaní právnych prostriedkov obetiam diskriminácie

Príslušníci rómskej menšiny patria medzi sociálne najslabšie vrstvy obyvateľstva SR. Vzhľadom na nízky ekonomický a sociálny status, ich schopnosť brániť sa diskriminácii a využívať právne prostriedky na svoju ochranu je značne obmedzená. Prevenciu a účinnú ochranu vyjadrenú v zákone vhodne dopĺňa program bezplatnej právnej pomoci na pomoc sociálne slabším občanom, ktorý už existuje pod záštitou Ministerstva spravodlivosti v oblasti občianskoprávných, rodinných a pracovných vzťahov. Bezplatná právna pomoc je poskytovaná len v niekoľkých väčších mestách počas niekoľkých dní v týždni a vo vyhradených hodinách.¹⁷ (Bezplatné právne poradenstvo je aj predmetom činnosti niekoľkých mimovládnych organizácií.) Vzhľadom na regionálne rozloženie existujúcich právnych poradní je dôvodné sa domnievať, že prístup k nim je pre sociálne slabších občanov, žijúcich vo vzdialených osadách značne sťažený.

2. Rómovia a rasovo motivované násilie

Správy domácich a zahraničných medzivládnych aj mimovládnych organizácií pôsobiacich v oblasti ľudských práv¹⁸ vo svojich správach upozorňujú na fenomén rasovo motivovaného násillia namiereného voči Rómom. Vláda si je vedomá tohto problému, na čo poukazujú aj záväzky vyplývajúce z *Akčného plánu 2002-2003*. Tento fakt zohľadňujú a navrhujú konkrétne kroky a ich riešenie. Komisia na riešenie problematiky rasovo motivovaného násillia, zriadená rozkazom ministra vnútra SR č. 61/2002 na republikovej úrovni zodpovedá za výmenu informácií a poznatkov v oblasti výskytu rasovo motivovanej trestnej činnosti s dôrazom na všetky formy násillia a koordináciu spoločného postupu pri eliminácii všetkých foriem a prejavov rasovej diskriminácie. Členmi komisie sú aj zástupcovia mimovládnych organizácií. Na zefektívnenie jej činnosti je však potrebné zriadiť **komisie aj na úrovni krajských, prípadne okresných riaditeľstiev Policajného zboru** (v okresoch s častejším výskytom rasovo motivovanej trestnej činnosti).

Cieľom dlhodobej stratégie by malo byť popri predchádzaní rasovo motivovaného násillia, aj aktívne budovanie dôvery medzi rómskymi komunitami a políciou. Jednou z podmienok potrebných na splnenie definovaného cieľa je aj vytvorenie funkcie **policajného špecialistu pre prácu s rómskymi komunitami**. Popri povinnom vzdelávaní príslušníkov policajného zboru by špecialista absolvoval osobitné školenie zamerané na získavanie poznatkov o rómskej kultúre, tradíciách a jazyku. Špecialista by bol policajtom poriadkovej služby a pôsobil by v územných obvodoch so zvýšenou koncentráciou príslušníkov rómskej menšiny. Pri plnení svojej služby by sa zameriaval na riešenie problémov spojených s napádaním rómskych komunit, konfliktných vzťahov medzi majoritou a minoritou a kriminalitou vo vnútri komunity. Vo svojej náplni by vyvíjal aktivity zamerané na prevenciu kriminality, či už páchanej na Rómoch, medzi Rómami navzájom, alebo páchanie trestnej činnosti Rómami. Pri svojej činnosti by aktívne spolupracoval s policajtom povereným riešením problematiky extrémizmu na okresnej, prípadne krajskej úrovni. V kompetencii policajného špecialistu by boli aj aktivity zamerané na prevenciu a napomáhanie pri odhaľovaní prípadov trestného činu

¹⁷ Bezplatná právna pomoc poskytovaná pod záštitou Ministerstva spravodlivosti je poskytovaná väčšinou pri krajských súdoch.(Tnava, Nitra, Trenčín, Žilina, Banská Bystrica, Prešov (okr.súd), Košice (kraj. prokuratúra), Bratislava (MS SR))

¹⁸ Napríklad Hodnotenie Slovenska výborom OSN pre odstránenie rasovej diskriminácie z roku 2001 (CERD/C/304Add.110, 01/05/2001) odsek 10 , Hodnotenie výborom OSN pre ľudské práva z roku 1997 (CCPR/C/79/Add.79, 04/08/97) odsek 15, Správa Human Rights Watch o Slovensku na rok 2001.

úžery vyskytujúcich sa v rómskych komunitách. Riešenie rozšíreného problému úžery si však taktiež vyžaduje dlhodobý prístup a aktívnu spoluprácu obetí s prokuratúrou a súdnictvom.

Prostriedkom predchádzania rasovo motivovanému násiliu je aj zvyšovanie povedomia verejnosti o riziku a spoločenskej neakceptovateľnosti takéhoto konania. Pravidelné poskytovania informácií verejnosti, a teda aj potencionálnym páchatelom a **medializácia** objasnených prípadov rasovo motivovaného násilia príslušnými rezortmi, ministerstvom vnútra SR a Policajným zborom SR sú efektívnym prevenčným opatrením.

3. Posilnenie dôvery príslušníkov rómskej menšiny v trestnú spravodlivosť

Vzťahy príslušníkov rómskej menšiny a zamestnancov trestnej spravodlivosti nie sú štandardne pozitívne. Mediačná a probačná služba predstavuje alternatívny spôsob riešenia trestnej činnosti, ktorej cieľom je prispieť k posilneniu dôvery verejnosti v trestnú spravodlivosť. Inštitút mediačnej a probačnej služby sa usiluje o nápravu páchatelov trestných činov, snaží sa ich motivovať k zodpovednosti za svoje konanie a spolupodieľať sa na návrhu riešení spôsobených škôd. Zohľadňuje záujmy obetí trestných činov a ponúka im možnosť zapojiť sa do riešenia nápravy škôd, ktoré vznikli pri trestnej činnosti. Pri mediácii sprostredkováva špeciálne vyškolený úradník hľadanie alternatívneho riešenia vzniknutého sporu, s primeraným ohľadom na záujmy a potreby páchatel'a, obeť a spoločnosti. Vytvára tak podmienky pre účinné a spravodlivé rozhodovanie o alternatívnom treste. Súhlas všetkých strán v spore je nevyhnutnou podmienkou mediácie. Funkciou probačnej služby je vytvárať podmienky pre uplatnenie alternatívnych trestov. Úradník probačnej služby počas výkonu trestu spojeného s probáciou popri kontrole páchatel'a motivuje k vedeniu života v súlade so zákonmi. Popritom spolupracuje s rodinným a sociálnym prostredím, v ktorom páchatel' žije alebo pracuje. Probačná a mediačná služba venuje zvláštnu pozornosť starostlivosti o mladistvých obvinených a obvinených vo veku blízkomu mladistvému. Novelizáciou Trestného poriadku zákonom č. 422/2002 Z. z. bol vytvorený právny rámec pre mediáciu zavedením inštitútu urovnania sporov a zmiernosti za podmienok ustanovených zákonom.¹⁹

V súčasnosti prebiehajúci pilotný projekt probačnej a mediačnej služby na sekcii trestného práva ministerstva spravodlivosti SR v spolupráci so zástupcami z mimovládnych organizácií zohľadňuje uvedené fakty. Pilotný projekt probačnej a mediačnej služby vychádza zo zámeru vlády rekodifikovať Trestný zákon a Trestný poriadok s cieľom zmeniť filozofiu ukladania trestných sankcií. V rámci novej filozofie má byť dôraz kladený na individuálny prístup pri riešení trestných vecí s využitím možnosti alternatívnych trestov. Na pilotnom projekte spolupracuje pracovná skupina na MS SR s úradom Splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity, keďže jeden z pilotných projektov sa uskutočňuje v okrese s početnou rómskou komunitou – Spišskej Novej Vsi. Pracovná skupina pripravila návrh zákona o probačnej a mediačnej službe, ktorého účinnosť sa predpokladá od 1. januára 2004 a má vytvoriť inštitucionálne pozadie k mediácii a zmiernemu riešeniu trestných vecí. Probačná a mediačná služba má potenciál významne posilniť dôveru rómskej menšiny v trestnú spravodlivosť. Naplneniu zámerov probačnej a mediačnej služby v prepojení na riešenie rómskej problematiky by pomohlo, ak by boli medzi úradníkmi probačnej a mediačnej služby vyškolení a neskôr aj zastúpení príslušníci rómskej menšiny.

Opatrenia v rámci rezortov štátnej správy:

1. S cieľom zefektívniť predchádzanie diskriminácie je potrebné v rámci každého predmetného rezortu vypracovať a finančne zabezpečiť v rozpočte na rok 2004 trvalo udržateľný plán systematického vzdelávania vybraných profesijných skupín zameraný na

¹⁹ Paragraf 309 a nasled. zákona č. 422/2002 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnym v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie od roku 2004, s vyhlídkami až do roku 2010.

2. Zefektívňovanie postihovania diskriminačného konania vyžaduje na jednej strane prijať návrh antidiskriminačného zákona, na strane druhej je potrebné prepojiť existujúcu iniciatívu Ministerstva spravodlivosti a mimovládnych organizácií v rámci Komplexného rozvojového programu rómskych osád a v spolupráci so Slovenským národným strediskom pre ľudské práva, právnickými fakultami vysokých škôl, Akadémiou policajného zboru vytvoriť a finančne zabezpečiť systém bezplatného právneho poradenstva pre sociálne slabších občanov.

S cieľom zlepšiť predchádzanie a postihovanie rasovo motivovaného násillia je potrebné prijať a finančne zabezpečiť v rezortoch MV SR a MS SR konkrétne opatrenia strednodobého (2003 – 2006) aj dlhodobého charakteru (do 2010):

1. vytvoriť komisie pre riešenie problematiky rasovo motivovanej trestnej činnosti PZ aj na regionálnej úrovni,
2. vypracovať analytický materiál o funkcii policajného špecialistu pre prácu s rómskymi komunitami,
3. zvýšiť riziko spojené s rasovo motivovaným trestným konaním jeho medializáciou,
4. legislatívne, inštitucionálne a finančne zabezpečiť fungovanie Probačnej a mediačnej služby s cieľom posilniť dôveru Rómov v trestnú spravodlivosť v období rokov 2004-2006,
5. vypracovať a finančne zabezpečiť v rozpočte na rok 2004 trvalo udržateľný plán systematického vzdelávania vybraných profesijných skupín zameraný na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie od roku 2004 s vyhlídkami do roku 2010.

Priority na rok 2003:

- vyhodnotiť doterajšie realizované vzdelávacie projekty v oblasti predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie s ohľadom na percento zaškolených príslušných profesijných skupín
- vypracovať koncept rozšíreného systému bezplatného právneho poradenstva pre sociálne slabších občanov, so zreteľom na regióny s vyššou koncentráciou príslušníkov rómskej menšiny
- vypracovať analytický materiál o funkcii policajného špecialistu pre prácu s rómskymi komunitami

F. Rozvoj rómskej kultúry

Právo na rozvoj vlastnej kultúry je pre národnostné a etnické menšiny nevyhnutné pre ich plnohodnotný a slobodný život v štátoch, v ktorých žijú. To je dôvodom významného postavenia, ktoré toto právo má v medzinárodných dohodách o ľudských právach aj v ústavnom článku 34 odsek 1. Pre SR v oblasti financovania menšinových kultúr vyplýva množstvo záväzkov z Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov, ku ktorým sa SR zaviazala. Systematickým krokom v tejto oblasti je zákon o financovaní kultúr národnostných menšín, ktorý sa v súčasnosti pripravuje na Ministerstve kultúry. Jeho príprava vychádza z legislatívneho plánu vlády prijatého uznesením č. 1358 z 11. decembra 2002. Tento zákon by mal implementovať aj záväzky vyplývajúce z Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov, medzi ktoré patrí napríklad:

- Čl. 11 odsek 1, písmeno ei) podporiť a/alebo uľahčiť založenie a/alebo udržanie aspoň jedného denníka v regionálnych alebo menšinových jazykoch,
- písmeno eii) uplatňovať existujúce opatrenia o finančnej podpore tiež na výrobu audiovizuálnych diel v regionálnych alebo menšinových jazykoch,
- Čl. 12 odsek 1 podporovať kultúrne aktivity a zariadenia, najmä knižnice, videotéky, kultúrne centrá, archívy, akadémiu, divadlá a pod.

Prístup médií k Rómom spoluvytvára postoj spoločnosti voči Rómom. Zároveň sa tento postoj majoritnej komunity odráža v spôsobe prezentácie informácií, ako aj v obsahovom zameraní informácií. Nedostatočná je aj zákonná úprava prístupu menšín k verejnoprávnym prostriedkom. Zákon č. 254/1991 Zb. o Slovenskej televízii v znení neskorších predpisov a zákon č. 255/1991 Zb. o Slovenskom rozhlase v znení neskorších predpisov, ktoré podľa Plánu legislatívnych úloh vlády SR na rok 2003 majú byť nahradené novými predpismi, do ktorých je potrebné zakomponovať povinnosť pre verejnoprávne médiá ponúkať programy v regionálnych alebo menšinových jazykoch²⁰, podporovať alebo/a umožňovať pravidelné vysielanie rozhlasových a televíznych programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch a podporovať alebo uľahčovať výrobu a šírenie zvukových a audiovizuálnych diel v regionálnych alebo menšinových jazykoch.²¹

S cieľom zlepšiť postavenie Rómov v oblasti kultúry je potrebné prijať a finančne zabezpečiť v rezorte MK SR konkrétne opatrenia:

1. vypracovať návrh zákona o národnostných menšinách a zákon o financovaní národnostných kultúr v zmysle záväzkov Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov.
2. legislatívne zakotviť prístup rómskej menšiny k verejnoprávnym informačným prostriedkom v zmysle záväzkov prijatých pri podpise Európskej charty menšinových alebo regionálnych jazykov.
3. podporovať rómsku kultúru, najmä tým, že MKSR:
 - 3.1 finančne podporí vydávanie rómskej periodickej a neperiodickej tlače. Nevyhnutné je v rámci grantového systému podporiť pravidelné vychádzanie aspoň jedného rómskeho periodika v dvojtýždennej periodicite,
 - 3.2 vytvorí rómske národnostné oddelenie v Národnom osvetovom centre, zamerané na metodickú pomoc národnostným združeniam.

Mimo pôsobnosť rezortu ministerstva kultúry je potrebné zabezpečiť:

1. vytvorenie rómskeho národnostného oddelenia pri regionálnych osvetových centrách,
2. vo verejnoprávnej televízii pravidelné vysielanie rómskeho magazínu z troch regiónov v týždennej periodicite,
3. vo verejnoprávnom rozhlase pravidelné vysielanie rómskeho magazínu z troch regiónov v týždennej periodicite.

Priority na rok 2003:

- v rámci grantového systému finančne podporiť pravidelné vychádzanie aspoň jedného rómskeho periodika v dvojtýždennej periodicite.

²⁰ Záväzok čl. 11 odsek 1 písmeno a) Európskej Charty menšinových alebo regionálnych jazykov.

²¹ Záväzky/ čl. 11 odsek 1 písmena b), c), d) Európskej Charty menšinových alebo regionálnych jazykov

G. Finančné zabezpečenie realizácie priorít na r. 2003

Predpokladáme, že realizácia navrhovaných priorít vlády na rok 2003 bude finančne krytá z prostriedkov štátneho rozpočtu v kapitolách jednotlivých ministerstiev. V nasledujúcej tabuľke navrhujeme použitie financií z kapitoly VPS - kultúrne potreby rómskej komunity a rezerva na projekty riešenia problémov rómskej komunity.

Štruktúra kapitoly Všeobecná pokladničná správa – sociálne a kultúrne potreby rómskej komunity a rezerva na projekty riešenia problémov rómskej komunity na rok 2003

Program	suma
Komplexný rozvojový program rómskych osád	18 mil. Sk
Štipendijný fond	1 mil. Sk
Stredná umelecká škola v Košiciach	2 mil. Sk
Podpora stredného školstva	10 mil. Sk
Program terénnych sociálnych pracovníkov	4 mil. Sk
Ovplyvňovanie verejnej mienky	5 mil. Sk
<i>Projekty</i>	10 mil. Sk
SPOLU	50 mil. Sk

Príloha č. 5

Informácia

o realizácii opatrení na prehĺbenie pozitívnych účinkov zmeny systému dávok v hmotnej núdzi na niektoré skupiny obyvateľstva

Cieľom Návrhu opatrení na prehĺbenie pozitívnych účinkov zmeny systému dávok v hmotnej núdzi na niektoré skupiny obyvateľstva, ktorý vláda Slovenskej republiky schválila dňa 25. februára 2004 uznesením č. 165 je zvyšovať motiváciu občanov v hmotnej núdzi zlepšiť si sociálnu situáciu vlastným pričinením, motivovať zamestnávateľov na vytváranie nových pracovných miest zamestnávaním znevýhodnených skupín nezamestnaných občanov, zabezpečiť aktiváciu občanov v hmotnej núdzi, zvyšovať informovanosť občanov o možnostiach vyplývajúcej zo zákona o službách zamestnanosti a potláčať a predchádzať možnosti úžery.

Predmetným uznesením zároveň vláda Slovenskej republiky uložila ministrovi práce, sociálnych vecí a rodiny v spolupráci s ministrami zainteresovaných rezortov v termíne do 5.3.2004 predložiť informáciu o realizácii prijatých opatrení.

Realizácia opatrení

1. Valorizácia aktivačného príspevku

Návrh: Valorizovať aktivačný/ochranný príspevok pre poberateľov dávok z 1000 Sk na 1500 Sk mesačne

Gestor: MPSVR SR

Realizácia:

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky pripravilo návrh, ktorým sa navrhuje zvýšiť aktivačný príspevok a ochranný príspevok poskytovaný podľa zákona č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení zákona č. 5/2004 Z. z. na 1500 Sk mesačne. Predpokladaná účinnosť novely zákona je 1.4.2004

2. Preventívne kroky voči úžere

Návrh: Identifikovať obce/komunity, kde je mimoriadne vysoký výskyt úžery a cielene využívať možnosť častejšieho vyplácania dávok alebo osobitného príjemcu; zabezpečiť prítomnosť polície pri preberaní dávok; zaviesť odmenu/príspevok pre osobitného príjemcu na náklady spojené s vykonávaním tejto činnosti. Cez osobitného príjemcu vyplácať celú alebo časť dávky v naturáliách.

Gestor: MPSVR SR + MV SR (identifikácia obcí/komunit, kde sa vo veľkom rozsahu vyskytuje úžera)

Realizácia:

V regiónoch, v ktorých je podozrenie z úžery, je najvhodnejším preventívnym riešením realizovať výplatu dávky v hmotnej núdzi a príspevkov cez obce ako osobitného príjemcu. Táto forma sa realizovala aj v minulosti, ale len v ojedinelých prípadoch. V súčasnosti prebehli rokovania s obcami v Prešovskom kraji a v Košickom

kraji, z ktorých je zatiaľ predbežne 72 ochotných vykonávať funkciu osobitného príjemcu. MPSVR SR pripravuje výnos o poskytovaní dotácií na výkon osobitného príjemcu dávok v hmotnej núdzi a metodiku aplikácie výnosu v praxi s cieľom podporiť personálne zabezpečenie tejto agendy. Obec na túto činnosť v spolupráci s úradom práce, sociálnych vecí a rodiny môže už v súčasnosti využiť aj aktiváciu nezamestnaných občanov.

Tam, kde v uvedených regiónoch nebude možné zabezpečiť poskytovanie dávky prostredníctvom osobitného príjemcu, výplata dávky sa bude realizovať v mesiaci minimálne trikrát. V tejto súvislosti dňa 8.3.2004 Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny rokovalo so Slovenskou poštou o dodatku k dohode o výplate sociálnych dávok. Taktiež správca informačného systému v tomto smere upravuje program. Prvá výplata týmto spôsobom môže byť realizovaná v apríli 2004.

Na základe informácií získaných Policajným zborom bolo v tomto roku zaznamenaných dvanásť prípadov trestnej činnosti úžery podľa § 253 ods. 1 Trestného zákona, ktorú páchali Rómovia v rámci rómskej komunity. Celková zadokumentovaná výška finančného prospechu úžerníkov predstavuje takmer 8,9 mil. Sk. Identifikovaných bolo deväť obcí, kde k tejto trestnej činnosti dochádza. Najvyšší výskyt prípadov úžery bol zaznamenaný v okrese Michalovce (4 obce) a v okrese Komárno (3 obce). Najvyššia koncentrácia úžerníkov na obec bola zaznamenaná v okrese Poprad v obci Liptovská Teplička.

S cieľom detailnejšej identifikácie podozrivých osôb v obciach/komunitách s vysokým počtom výskytu trestnej činnosti úžery, bol spracovaný a schválený Prezídium Policajného zboru Projekt boja proti trestnej činnosti úžery. Na základe projektu sú stanovené úlohy pre službu poriadkovej polície, aby zabezpečovala v čase vyplácania sociálnych dávok na miestach ich vyplácania verejný poriadok, ochranu života, zdravia a majetku občanov.

Z dlhodobého hľadiska pri riešení uvedenej problematiky bude zo strany Policajného zboru nadviazaná a rozvinutá spolupráca s Úradom splnomocnenkyne vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity, ako aj s mimovládnyimi organizáciami a inštitúciami spolupracujúcimi s rómskymi komunitami.

3. Bonus pre organizátorov väčších aktivačných projektov + rozšírenie výdavkov hraditeľných z verejných prostriedkov

Návrh: zmeniť metodiku výpočtu príspevku pre organizátorov aktivačných projektov tak, aby sa osobitne zohľadňovali veľké projekty (nad 100 ľudí).

Gestor: MPSVR SR

Realizácia:

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny vypracovalo samostatný projekt, ktorého cieľom je zvýšenie zainteresovanosti tých obcí, právnických osôb alebo fyzických osôb, ktoré zaradia do aktivačnej činnosti viac ako 100 uchádzačov o zamestnanie prostredníctvom poskytovania príspevku na zakúpenie nevyhnutného pracovného náradia. Podľa uvedeného projektu budú úrady práce, sociálnych vecí a rodiny týmto subjektom poskytovať príspevok vo výške 300 Sk na zakúpenie nevyhnutného pracovného náradia na jedného uchádzača o zamestnanie formou zálohovej platby vo výške 80 % z celkovej stanovenej výšky príspevku. Projekt sa začne realizovať v marci t.r.

4. Zvýšiť motiváciu zamestnať dlhodobo nezamestnaného s osobitným znevýhodnením

Návrh: ak sa zamestnávateľ zaviazne zamestnať podľa §50 zákona o službách zamestnanosti dlhodobo nezamestnaného vedeného v evidencii viac ako 24 mesiacov, zabezpečí úrad práce, sociálnych vecí a rodiny nad rámec nárokovateľnej dotácie podľa §50 vzdelávanie dlhodobo nezamestnaného pred nástupom k zamestnávateľovi na základe výberu zamestnávateľa do hodnoty 10 000 Sk.

Gestor: MPSVR SR

Realizácia:

Na zabezpečenie realizácie tohto opatrenia vypracuje Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny do 20. marca 2004 osobitné metodické usmernenie pre úrady práce, sociálnych vecí a rodiny. Na financovanie vzdelávania a prípravy pre trh práce dlhodobo nezamestnaných evidovaných viac ako 24 mesiacov budú použité prostriedky z Národného projektu č. 3 – Vzdelávanie a príprava nezamestnaných pre trh práce, ktorý začali úrady práce, sociálnych vecí a rodiny realizovať od februára 2004. Osobitné metodické usmernenie sa začne uplatňovať od 1.4.2004.

5. Riešiť špecificky dospelé deti prostredníctvom dôrazu na použitie absolventských praxí

Návrh: rozšíriť v novele zákona o službách zamestnanosti príspevkov na absolventskú prax na všetkých uchádzačov o zamestnanie do 25 rokov, rozšíriť definíciu absolventskej praxe v zákone (za absolventskú prax by sa považovala aj účasť na aktívnej činnosti) a zvýšiť výšku paušálneho príspevku poskytovaného absolventovi školy počas vykonávania absolventskej praxe z 1 000 Sk na 1 500 Sk mesačne a zväziť odstránenie limitu dĺžky vykonávania absolventskej praxe na 6 mesiacov.

Gestor: MPSVR SR

Realizácia:

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR vypracovalo návrh novely zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti na rozšírenie § 51, podľa ktorého za absolventskú prax bude možné považovať aj získavanie alebo prehlbovanie odborných zručností alebo praktických skúseností všetkými uchádzačmi o zamestnanie do 25 rokov veku bez ohľadu na to, či ukončili sústavnú prípravu na povolania a bez ohľadu na to, či už pracovali nepretržite aspoň 6 mesiacov. Návrh zároveň obsahuje zvýšenie výšky paušálneho príspevku poskytovaného počas absolventskej praxe z 1 000 Sk na 1 500 Sk mesačne a odstraňuje 6-mesačný limit dĺžky vykonávania absolventskej praxe. Namiesto 6-mesačného limitu dĺžky vykonávania absolventskej praxe určuje jej týždenný rozsah na 20 hodín týždenne. Predpokladaná účinnosť je 1. apríla 2004.

6. Dôsledne uplatňovať nový balík sociálnych zákonov

Návrh: Nové sociálne zákony umožňujú nezamestnaným a sociálne odkázaným zlepšiť svoju sociálnu situáciu, ak aktívne pristupujú k riešeniu svojej situácie a ešte viac, ak si hľadajú zamestnanie. Je nedostatočné povedomie o možnostiach, ako si pomôcť. Preto za najdôležitejšiu úlohu možno považovať:

- zvýšiť informovanosť nezamestnaných a sociálne odkázaných o možnostiach zlepšenia svojej situácie
- zabezpečiť plnú schopnosť úradov umožniť nezamestnaným a sociálne odkázaným využívať možnosti dané zákonom

Gestor: MPSVR SR

Realizácia:

Riešené metodickým usmerňovaním úradov práce, sociálnych vecí a rodiny a zabezpečením zvýšenej informovanosti nezamestnaných občanov v hmotnej núdzi o možnostiach zlepšenia svojej sociálnej situácie zapojením sa do aktivačnej činnosti. Od apríla 2004 budú úrady práce, sociálnych vecí a rodiny:

1. v mesačných intervaloch, resp. podľa skutočnej ponuky miest na vykonávanie aktivačnej činnosti, prípadne aj týždenne navštevovať obce s prevažujúcou rómskou komunitou a rómske osady a informovať ich obyvateľov, ktorí sú uchádzačmi o zamestnanie poberajúcimi dávku v hmotnej núdzi, o
 - možnosti vykonávania aktivačnej činnosti,
 - subjektoch, v ktorých môžu aktivačnú činnosť vykonávať,
2. vyhľadávať subjekty na vykonávanie aktivačnej činnosti a absolventskej praxe pre uchádzačov o zamestnanie,
3. informovať každého uchádzača o zamestnanie do 25 rokov veku, ktorého je možné považovať za absolventa školy podľa § 52 ods. 2 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti v znení zákona č. .../2004 Z. z., o možnosti a podmienkach vykonávania absolventskej praxe najmä v rámci
 - informačnej a poradenskej činnosti úradov práce, sociálnych vecí a rodiny,
 - odbornej poradenskej činnosti,
 - disponibility a periodicity návštev uchádzačov o zamestnanie na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny,
 - aktivít uvedených v bode 1.

Informovanosť občanov sa realizuje aj prostredníctvom tlačového odboru Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (napr. tlačová beseda dňa 4.3.2004) a odboru komunikácie s verejnosťou Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny (napr. tlačová beseda dňa 5.3.2004).

7. Stredné školy - výrazné posilnenie sociálnych štipendií žiakov stredných škôl a ich hmotného zabezpečenia

Návrh: vydať urýchlene novú vyhlášku MŠ SR v tejto oblasti

Gestor: MŠ SR + MPSVR SR

Realizácia:

Ministerstvo školstva SR v spolupráci s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR pripravuje novelu vyhlášky č. 88/1984 Zb. o poskytovaní štipendií žiakom stredných škôl, podľa ktorej bude mať nárok na štipendium každý žiak, ktorého rodine sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi (cca 28 000 žiakov). Výška štipendia bude závislá od prospechu žiaka (do 2,0 a nad 2,0) v diferencovanej výške 1000 Sk alebo 800 Sk. Navrhovaná účinnosť je 1. mája 2004. Vzhľadom na možnosti financovania z ESF, Ministerstvo školstva SR vypracuje

národný projekt na pokrytie týchto výdavkov s účinnosťou taktiež od 1. mája 2004. Zároveň bude upravený Doplnok Programu SOP Ľudské zdroje.

8. Základné školy – strava a školské pomôcky v školách v oblastiach s vysokým percentom detí v hmotnej núdzi

Návrh: poskytnúť základným školám, ktoré navštevuje významné % detí v hmotnej núdzi, prostriedky na zabezpečenie stravovania, školských pomôcok a zdravotnej starostlivosti alebo počas prechodného obdobia max. 2 mesiacov poskytnúť jednorazový príspevok rodičom na výdavky súvisiace so školskou dochádzkou detí

Gestor: MŠ SR + MPSVR SR

Realizácia:

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky pripravuje výnos na dotáciu obcí na poskytovanie stravy (desiata a obed) a nákup školských potrieb pre deti v predškolských zariadeniach a školách. Dotácia sa bude poskytovať v dvoch formách, a to

- a. pre všetky deti navštevujúce predškolské zariadenie a pre deti plniace povinnú školskú dochádzku, ak v predškolskom zariadení alebo v škole je najmenej 70 % detí z rodín, ktorým sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi, alebo
- b. individuálne pre deti navštevujúce predškolské zariadenie a pre deti plniace povinnú školskú dochádzku, ktoré žijú v rodinách, ktorým sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi.

Financovanie dotácií z výnosu sa zabezpečí z finančných prostriedkov, ktoré sú v rozpočtovej kapitole MPSVR SR. Ako pomôcku pre realizáciu výnosu ministerstvo pripravuje pre úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, obce a školy metodický návod.

9. Cenová štruktúra utilít – voda, plyn, elektrina,

Návrh: Prerokovať s URSO (Úrad pre reguláciu sieťových odvetví) úpravu zálohových platieb tak, aby neprekročili reálne zvýšenie cien utilít (voda, plyn, elektrina).

Gestor: MH SR + MPSVR SR + MF SR

Realizácia:

Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky v spolupráci s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR zabezpečí, aby zálohové platby sa zvyšovali úmerne k zvyšovaniu cien energií.

10. Zvýšiť prístup k preplácaniu cestovných nákladov pri hľadaní práce

Návrh: podniknúť kroky na zabezpečenie väčšej informovanosti o príspevku; zabezpečiť reálny prístup obyvateľov osád k príspevku napr. prostredníctvom návštevy zamestnancov úradov práce, sociálnych vecí a rodiny v osadách alebo zabezpečiť administráciu cez obce; alebo v prípade nevyhnutnosti zväziť zmenu vyhlášky k zákonu o službách zamestnanosti, pokiaľ ide o sumy, ktoré sa preplácajú

Gestor: MPSVR SR

Realizácia:

Na zvýšenie informovanosti uchádzačov o zamestnanie o možnosti čerpania náhrady časti cestovných výdavkov, ktoré súvisia s absolvovaním vstupného pohovoru alebo výberového konania u zamestnávateľa podľa § 32 ods. 10 písm. d) zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a náhrady časti cestovných výdavkov súvisiacich s účasťou uchádzača o zamestnanie na aktivitách určených v individuálnom akčnom pláne na podporu pracovného uplatnenia uchádzačov o zamestnanie podľa § 43 ods. 7 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny zabezpečí, aby úrady práce, sociálnych vecí a rodiny od marca 2004:

- a) V rámci informačnej a poradenskej činnosti a odborných poradenských služieb informovali
 - uchádzačov o zamestnanie vedených v evidencii uchádzačov o zamestnanie o ich nárokoch na náhradu časti cestovných výdavkov, ktoré im vzniknú v súvislosti so sprostredkovaním zamestnania,
 - novo zaevidovaných uchádzačov o zamestnanie o nárokoch na príspevky v rámci aktívnych opatrení na trhu práce pri ich zaradení do evidencie,
 - poberateľov dávky v hmotnej núdzi o ich nárokoch na príspevky v rámci aktívnych opatrení na trhu práce.
- b) Zaviedli do svojej praxe pravidelné informačné dni o nárokoch na príspevky na aktívne opatrenia na trhu práce a o možnostiach účasti Rómov v projektoch a programoch priamo v rómskych osadách. Na tento účel budú úrady práce, sociálnych vecí a rodiny využívať špeciálne vyškolených sociálnych terénnych pracovníkov.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR upraví vyhlášku, ktorou sa vykonáva zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti (§ 32, ods. 10 písm. d) tak, aby sa preplácali výdavky na cestovné prevyšujúce sumu 100 Sk (pôvodne 250 Sk)

11. Represívne kroky voči úžere

Návrh: aktívne potierať úžeru najmä využívaním ustanovení Trestného zákona o nedovolenom podnikaní, úžere a krátení dane a aktívnou ochranou svedkov

Gestor: MV SR

Realizácia:

Na základe analýzy získaných informácií Policajný zbor využíva, a aj naďalej bude využívať všetky zákonné prostriedky pre elimináciu trestnej činnosti úžery, ale aj inej trestnej činnosti s ňou súvisiacej. Konanie úžerníkov vždy posúdi z hľadiska všetkých do úvahy prichádzajúcich trestných činov a využije pritom všetky inštitúty Trestného poriadku a iných všeobecne záväzných právnych predpisov. Policajný zbor, ako štátny orgán zabezpečujúci kontrolu kriminality, sa vždy snaží zabezpečovať ochranu osôb poškodených trestnými činmi, alebo ktoré boli ich svedkami, a preto vždy skúma, či sú zákonné dôvody pre využitie inštitútov ich ochrany (utajený svedok, ohrozený svedok, chránený svedok).

12. Fond sociálneho rozvoja

Návrh: urýchliť nábeh Fondu sociálneho rozvoja tak, aby sa čo najskôr rozbehli komunitné partnerstvá na riešenie sociálnej inklúzie a začala sa práca s obyvateľmi osád na najnižšej úrovni

Gestor: MPSVR SR

Realizácia:

Fond sociálneho rozvoja – nástroj na financovanie malých projektov formou grantov vznikol k 1.3.2004. Projekty Fondu sa zameriavajú na pomoc sociálne slabším a zraniteľným skupinám, ktorým umožňujú aktívne sa zúčastniť na vlastnom rozvoji. Fond bude pôsobiť v troch základných oblastiach, a to: 1. Ekonomický rozvoj a rozvoj zamestnanosti; 2. Fyzická infraštruktúra a verejné a sociálne služby; 3. Sociálne služby. Svoju činnosť začína riešením úloh v 1. oblasti.

13. Nájsť riešenie na zapojenie občanov z rómskych osád v rámci zalesňovacích prác, čistenia lesov a budovania environmentálnej infraštruktúry.

Gestor: MŽP SR + MP SR + MPSVR SR

Realizácia:

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR sa dňa 26. februára 2004 dohodlo s Ministerstvom pôdohospodárstva SR, Ministerstvom životného prostredia SR, Združením miest a obcí Slovenska a s Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny na rozšírení vykonávania aktívnej činnosti pre uchádzačov o zamestnanie o činnosti spojené s čistením lesov od drevenej hmoty, približovaním haluziny a prípadným vykonávaním ďalších činností podľa miestnych potrieb. Súčasne bolo dohodnuté, že časť nazbieraného materiálu bude môcť byť využitá pre potreby obce, prípadne komunity. Dňa 3. marca 2004 sa uskutočnila na Ministerstve pôdohospodárstva Slovenskej republiky koordinačná porada, na ktorej zástupcovia lesníckych podnikov a organizácií boli vyzvaní na kvantifikáciu pracovných príležitostí v miestach ich pôsobnosti a na informovanie miest a obcí o takýchto príležitostiach. Organizátori týchto prác budú viesť evidenciu o osobách zúčastnených na takýchto prácach a lesnícke podniky a organizácie budú pravidelne informovať Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky o objeme vykonaných prác.

Na zabezpečenie rovnakého postupu všetkých úradov práce, sociálnych vecí a rodiny Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny vypracovalo vzor „Dohody o rozšírení aktívnej činnosti na práce spojené s čistením lesa“, ktorú dňa 10. marca 2004 zaslalo všetkým úradom práce, sociálnych vecí a rodiny a uložilo im, aby začali organizovať aktívnu činnosť pre uchádzačov o zamestnanie poberajúcich dávku v hmotnej núdzi v spolupráci s obcami od 15. marca 2004.

Nad rámec tohto opatrenia Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky uvažuje s možnosťou vykonávania aktivít v rámci sezónnych prác v poľnohospodárstve – kosenie buriny, údržba poľných ciest, čistenie trvalých trávnych porastov od náletov lesných drevín a pod. na základe dohôd medzi obcami a podnikateľskými subjektami v poľnohospodárstve.

V záujme čistoty terminológie, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR navrhuje, aby z opatrenia boli vyňaté zalesňovacie práce, ktoré majú podnikateľský charakter a nekorešpondujú s charakterom menších obecných služieb.

Príloha č. 6

Poskytnuté finančné prostriedky na kultúrne aktivity, periodickú a neperiodickú tlač z transferu Kultúra menšín v období **1999-2002**Poskytnuté finančné prostriedky na kultúrne aktivity, periodickú a neperiodickú tlač z transferu Kultúra menšín v roku **1999**

Národnosť	Kultúrne aktivity		Periodická tlač		Neperiodická tlač		PT a NPT		Spolu	
	v Sk	% z celkovej ročnej podpory	v Sk	% z celkovej ročnej podpory	v Sk	% z celkovej ročnej podpory	PT a NPT spolu v Sk	% z celkovej ročnej podpory	v Sk	% z celkovej ročnej podpory
bulharská	488 175	49,8	432 000	44,07	60 000	6,12	492 000	50,19	980 175	2,1
česká	661 000	31,8	970 000	46,67	447 400	21,52	1 417 400	68,19	2 078 400	4,4
chorvátska	1 153 400	100	0	0	0	0	0	0	1 153 400	2,4
maďarská	7 848 135	32,96	9 770 000	41,03	6 195 800	26,02	15 965 800	67,05	23 813 935	50,5
moravská	762 000	78,4	210 000	21,61	0	0	210 000	21,61	972 000	2,1
nemecká	978 200	49,15	883 000	44,36	120 000	6,02	1 003 000	50,38	1 981 200	4,2

poľská	350 175	57,01	264 025	42,9	0	0	264 025	42,9	614 200	1,3
rómska	2 787 750	35,53	4 908 800	62,56	150 000	1,91	5 058 800	64,47	7 846 550	16,6
rusínska	625 000	26,04	1 775 000	73,96	0	0	1 775 000	73,96	2 400 000	5,1
ruská	204 200	34,65	385 000	65,34	0	0	385 000	65,34	589 200	1,3
ukrajinská	1 119 990	48,91	1 136 000	49,61	34 000	1,49	1 170 000	51,1	2 289 990	4,9
židovská	910 000	47,39	0	0	1 010 200	52,61	1 010 200	52,61	1 920 200	4,1
iné	487 200	100	0	0	0	0	0	0	487 200	1,0
<i>Spolu</i>	18 375 225	39	20 733 825	43,99	8 017 400	17	28 751 225	60,99	47 126 450	100

Poskytnuté finančné prostriedky na kultúrne aktivity, periodickú a neperiodickú tlač z transferu Kultúra menšín v roku 2000

Národnosť	Kultúrne aktivity		Periodická tlač		Neperiodická tlač		PT a NPT		Spolu	
	v Sk	% z celkovej ročnej podpory	v Sk	% z celkovej ročnej podpory	v Sk	% z celkovej ročnej podpory	PT a NPT spolu v Sk	% z celkovej ročnej podpory	v Sk	% z celkovej ročnej podpory
bulharská	500 000	55,55	400 000	44,45	0	0	400 000	44,45	900 000	2,0
česká	981 700	47,16	1 100 000	52,84	0	0	1 100 000	52,84	2 081 700	4,5
chorvátska	965 000	73,11	0	0	355 000	26,9	355 000	26,9	1 320 000	2,9
maďarská	9 631 000	41,85	6 543 000	28,43	6 840 000	29,72	13 383 000	58,15	23 014 000	50,0
moravská	590 000	59,6	400 000	40,4	0	0	400 000	40,4	990 000	2,2
nemecká	1 267 500	61,3	800 000	38,7	0	0	800 000	38,7	2 067 500	4,5
poľská	610 000	73,5	220 000	26,5	0	0	220 000	26,5	830 000	1,8
rómska	2 728 980	45,07	2 843 000	46,95	483 000	7,98	3 326 000	54,93	6 054 980	13,2
rusínska	647 000	27,07	1 573 000	65,82	170 000	7,12	1 743 000	72,94	2 390 000	5,2
ruská	180 000	31,03	400 000	68,97	0	0	400 000	68,97	580 000	1,3
ukrajinská	715 000	28,62	1 540 000	61,65	243 000	9,73	1 783 000	71,38	2 498 000	5,4
židovská	210 000	11,8	70 000	3,93	1 500 000	84,27	1 570 000	88,2	1 780 000	3,9
iné	978 350	70,54	408 650	29,46	0	0	408 650	29,46	1 387 000	3,0

<i>Spolu</i>	20 004 530	43,59	16 297 650	35,51	9 591 000	20,9	25 888 650	56,41	45 893 180	100

Poskytnuté finančné prostriedky na kultúrne aktivity, periodickú a neperiodickú tlač z transferu Kultúra menšín v roku **2001**

Národnosť	Kultúrne aktivity		Periodická tlač		Neperiodická tlač		PT a NPT		Spolu	
	v Sk	% z celkovej ročnej podpory	v Sk	% z celkovej ročnej podpory	v Sk	% z celkovej ročnej podpory	PT a NPT spolu v Sk	% z celkovej ročnej podpory	v Sk	% z celkovej ročnej podpory
bulharská	493 000	100	0	0	0	0	0	0	493 000	1,12
česká	1 095 000	49,75	1 106 000	50,25	0	0	1 106 000	50,25	2 201 000	5,02
chorvátska	1 346 000	79,18	0	0	354 000	20,82	354 000	20,82	1 700 000	3,88
maďarská	10 540 000	44,47	7 504 000	31,66	5 695 000	24,03	13 199 000	55,69	23 739 000	54,1
moravská	0	0	400 000	100	0	0	400 000	100	400 000	0,91
nemecká	1 130 000	61,75	700 000	38,25	0	0	700 000	38,25	1 830 000	4,17
poľská	445 000	61,3	281 000	38,7	0	0	281 000	38,7	726 000	1,65
rómska	2 408 000	48,7	2 150 000	43,47	388 000	7,84	2 538 000	51,31	4 946 000	11,29
rusínska	580 000	26,18	1 500 000	67,72	135 000	6,09	1 635 000	73,81	2 215 000	5,05
ruská	105 000	20,2	415 000	79,8	0	0	415 000	79,8	520 000	1,12
ukrajinská	787 000	32	1 460 000	59,35	213 000	8,66	1 673 000	68,01	2 460 000	5,61
židovská	379 000	23,3	50 000	3,07	1 197 000	73,62	1 247 000	76,69	1 626 000	3,71
iné	512 000	51,72	348 000	35,15	130 000	13,13	478 000	48,28	990 000	2,25
<i>Spolu</i>	19 820 000	45,24	15 914 000	36,32	8 112 000	18,43	23 990 000	54,75	43 846 000	100

Poskytnuté finančné prostriedky na kultúrne aktivity, periodickú a neperiodickú tlač z transferu Kultúra menšín v roku **2002**

Národnosť	Kultúrne aktivity	Periodická tlač	Neperiodická tlač	PT a NPT	Spolu

	v Sk	% z celkovej ročnej podpory	v Sk	% z celkovej ročnej podpory	v Sk	% z celkovej ročnej podpory	PT a NPT spolu v Sk	% z celkovej ročnej podpory	v Sk	% z celkovej ročnej podpory
bulharská	660 000	66,66	240 000	33,34	0	0	240 000	33,34	900 000	1,47
česká	1 304 800	50,2	1 294 000	49,8	0	0	1 294 000	49,8	2 598 800	3,85
chorvátska	1 629 000	86,7	0	0	250 000	13,3	250 000	13,3	1 879 000	2,78
maďarská	14 743 300	37,67	11 650 000	29,76	12 749 000	32,57	24 399 000	62,33	39 142 300	58
moravská	325 000	32,5	400 000	40	275 000	27,5	675 000	67,5	1 000 000	1,48
nemecká	1 553 000	65,44	820 000	34,56	0	0	820 000	34,56	2 373 000	3,51
poľská	900 000	69,23	400 000	30,77	0	0	400 000	30,77	1 300 000	1,93
rómska	5 313 900	72,75	1 750 000	23,96	240 000	3,29	1 990 000	27,25	7 303 900	10,83
rusínska	1 386 000	40,78	1 723 000	50,69	290 000	8,53	2 113 000	59,22	3 399 000	5,03
ruská	114 000	21,92	406 000	78,08	0	0	406 000	78,08	520 000	0,77
ukrajinská	940 000	36,29	1 445 000	55,79	205 000	7,92	1 650 000	63,71	2 590 000	3,84
židovská	264 000	12,78	100 000	4,84	1 701 900	82,36	1 801 900	87,2	2 066 400	3,06
iné	1 725 000	86,55	198 000	9,94	70 000	3,51	268 000	13,45	1 993 000	2,95
<i>Spolu</i>	30 858 000	45,77	20 426 000	30,27	15 780 900	23,95	36 587 300	54,22	67 064 900	100

191/1994 Z. z.
ZÁKON NR SR
zo 7. júla 1994

o označovaní obcí v jazyku národnostných menšín

Národná rada Slovenskej republiky sa uzniesla na tomto zákone:

§ 1

(1) Obce, v ktorých príslušníci národnostnej menšiny tvoria najmenej 20% obyvateľstva (ďalej len "obec"), sa označujú v jazyku národnostnej menšiny na samostatných dopravných značkách označujúcich začiatok obce a koniec obce.

(2) Dopravné značky podľa odseku 1 sa umiestňujú pod dopravnými značkami s názvom obce, ktorý sa uvádza vždy v úradnom jazyku.1)

(3) Zoznam označenia obcí v jazykoch národnostných menšín je uvedený v prílohe tohto zákona; označenia obcí majú miestny charakter.

(4) Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky ustanoví všeobecne záväzným právnym predpisom dopravnú značku na účely informatívneho označovania obcí v jazykoch národnostných menšín, ktorá sa bude odlišovať od dopravnej značky s názvom obce.

1) § 3 zákona Slovenskej národnej rady č. 517/1990 Zb. o územnom a správnom členení Slovenskej republiky.

§ 3 ods. 4 zákona Slovenskej národnej rady č. 428/1990 Zb. o úradnom jazyku v Slovenskej republike.

§ 2

V úradnom styku, najmä na verejných listinách, pečiatkach obcí, kartografických dielach a v poštovom styku, sa používajú názvy obcí výlučne v úradnom jazyku.

§ 3

(1) Obec môže formou hlasovania svojich obyvateľov2) rozhodnúť o zmene označenia obce uvedenej v prílohe tohto zákona a môže touto formou určiť označenie obce v jazyku národnostnej menšiny, ak sa v prílohe tohto zákona toto označenie nenachádza.

(2) Hlasovanie podľa odseku 1 je platné, ak sa na ňom zúčastnila nadpolovičná väčšina obyvateľov obce oprávnených voliť podľa osobitného predpisu.3) Rozhodnutie obce podľa odseku 1 je prijaté, ak zaň platným spôsobom hlasovalo aspoň 80% obyvateľov obce, ktorí sa zúčastnili na hlasovaní.

(3) Ustanovenia odsekov 1 a 2 sa nevzťahujú na obce, ktorých názov bol zmenený v rokoch 1867 až 1918 a 1938 až 1945.

2) § 4 ods. 2 písm. b) zákona Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení.

3) § 2 zákona Slovenskej národnej rady č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších predpisov.

§ 4

Orgány štátnej správy 4) sú povinné zabezpečiť označenie obcí podľa tohto zákona.

4) § 48 vyhlášky Federálneho ministerstva vnútra č. 99/1989 Zb. o pravidlách premávky na pozemných komunikáciách (pravidlá cestnej premávky) v znení neskorších predpisov.

§ 5

Tento zákon nadobúda účinnosť dňom vyhlásenia s výnimkou § 4, ktorý nadobúda účinnosť 1. novembrom 1994.

Michal Kováč v.r.
Ivan Gašparovič v.r.
Jozef Moravčík v.r.

PRÍLOHA

ZOZNAM označení obcí v jazykoch národnostných menšín podľa okresov

Okres	Názov obce v úradnom jazyku	Označenie obce v jazyku národnostnej menšiny
Bardejov	Andrejová	
	Becherov	
	Cigeľka	
	Frička	
	Chmeľová	
	Jedlinka	
	Mikulášová	
	Nižný Tvarožec	
	Ondavka	
	Petrová	
	Regetovka	
	Šarišské Čierne	
	Varadka	
	Vyšná Polianka	
	Vyšný Tvarožec	
Bratislava-vidiek	Malinovo	Éberhard
	Nová dedinka	Dunaújfalu
	Senec	Szenc
	Tomášov	Fél
	Tureň	Zonctorony
	Veľký Biel	Magyarbél
	Vlky	Vök
Dunajská Streda	Báč	Bacsfa
	Baka	Baka
	Baloň	Balony

	Bellova Ves	Vitény
	Blahová	Sárrét
	Blatná na Ostrove	Sárosfa
	Bodíky	Nagybodak
	Boheřov	Bógellő
	Čakany	Csákany
	Čenkovce	Csenke
	Čilížská Radvaň	Csilizradvány
	Dobrohošť	Doborgaz
	Dolný Bar	Albár
	Dolný Štál	Alistál
	Dunajská Streda	Dudaszerdahely
	Dunajský Klátov	Dunatőkés
	Holice	Egyházgelle
	Horná Potôň	Lógerpatony
	Horné mýto	Felsővámos
	Horný Bar	Felbár
	Hubice	Gomba
	Jahodná	Eperjes
	Janíky	Jányok
	Jurová	Dericsika
	Klíčovec	Kulcsod
	Kostolné Kračany	Egyházaskarcsa
	Kráľovičove Kračany	Királyfiakarcsa
	Kútniky	Hegyéte
	Kvetoslavov	Úszor
	Kyselica	Keszölcés
	Lehnice	Lég
	Lúč na Ostrove	Lúcs
	Macov	Macháza
	Mad	Mad
	Malé Dvorníky	Kisudvarnok

	Medved'ov	Medve
	Mierovo	Béke
	Michal na Ostrove	Szentmihályfa
	Nový Život	Illésháza
	Ňárad	Csiliznyárad
	Ohraby	Csállókőzkurt
	Okoč	Ekecs
	Oľdza	Olgya
	Orechová Potôň	Diósförgepatony
	Padáň	Padány
	Pataš	Csilizpatas
	Povoda	Pódatejed
	Rohovce	Nagyszarva
	Sap	Szap
	Šamorín	Somorja
	Štvrtok na Ostrove	Csallókőzcsutórtők
	Topoľníky	Nyárad
	Trhová Hradská	Vásárút
	Trnávka	Csallókőztárnok
	Trstená na Ostrove	Csallókőznádasd
	Veľká Paka	Nagypaka
	Veľké Blahovo	Nagybony
	Veľké Dvorníky	Nagyudvarnok
	Veľký Meder	Nagymegyér
	Vieska	Kisfalud
	Vojka nad Dunajom	Vajka
	Vrakúň	Nyékvárkony
	Vydrany	Hodos
	Zlaté Klasy	Nagymagyar
Galanta	Boldog	Boldogfa
	Čierna Voda	Feketenyék

	Čierny Brod	Vizkelet
	Diakovce	Deáki
	Dlhá nad Váhom	Vághosszúfalu
	Dolné Saliby	Alsószeli
	Dolný Chotár	Alsóhatár
	Galanta	Galánta
	Horné Saliby	Felsőszeli
	Hrubá Borša	Nagyborsa
	Hrubý Šúr	Hegysúr
	Jankovce	Jánosháza
	Jelka	Jóka
	Kajal	Nemeskajal
	Kostolná pri Dunaji	Egyházfa
	Košúty	Kosút
	Kráľov Brod	Királyrév
	Kráľová nad Váhom	Vágkirályfa
	Mostová	Hidaskurt
	Neded	Negyed
	Reca	Réte
	Selice	Szelőce
	Šaľa	Vágselly
	Topoľnica	Tósnýárasd
	Trnovec nad Váhom	Tornóc
	Trstice	Nádszeg
	Váhovce	Vága
	Veľká Mača	Nagymácséd
	Veľké Úľany	Nagyfődémes
	Vlčany	Farkasd
	Vozokany	Vezekény
	Žihárec	Zsigárd
Humenné	Brestov nad Laborcom	

	Brezovec	
	Čabalovce	
	Čabiny	
	Čertižné	
	Čukalovce	
	Habura	
	Hrabová Roztoka	
	Kalinov	
	Klenová	
	Krásny Brod	
	Medzilaborce	
	Michajlov	
	Nagov	
	Nechválova Polianka	
	Nižná Jablonka	
	Nová Sedlica	
	Oľka	
	Oľšinkov	
	Palota	
	Parihuzovce	
	Pčoliné	
	Pichne	
	Radvaň nad Laborcom	
	Repejov	
	Rokytov pri Humennom	
	Rokytovce	
	Runika	
	Ruská Volová	
	Ruský Potok	
	Sukov	
	Svetlice	
	Topoľa	

	Ubľa	
	Uličské Krivé	
	Valentovce	
	Výrava	
	Vyšná Jablonka	
	Zbudská Belá	
Komárno	Bajč	Bajcs
	Bátorove Kosihy	Bátorkeszi
	Bodza	Bogya
	Bodzianske Lúky	Bogyarét
	Brestovec	Szilás
	Búč	Búcs
	Čalovec	Megyerics
	Číčov	Csicsó
	Dedinka Mládeže	Ifjúságfalva
	Chotín	Hetény
	Imeľ	Imely
	Iža	Izsa
	Kameničná	Keszegfalva
	Klížska Nemá	Kolózsnéma
	Komárno	Komárom
	Kravaj nad Dunajom	Karva
	Marcelová	Marcelháza
	Martovce	Martos
	Moča	Dunamocs
	Modrany	Madar
	Nesvady	Naszvad
	Okoličná na Ostrove	Ekel
	Patince	Pat
	Pribeta	Perbete
	Radvaň nad Dunajom	Dunaradvány

	Sokolce	Lakszakállas
	Svätý Peter	Szentpéter
	Tôň	Tany
	Trávník	Fuss
	Veľké Kosihy	Nagykeszi
	Virt	Virt
	Vrbová nad Váhom	Vágfuzes
	Zemianska Oľča	Nemesócsa
	Zlatá na Ostrove	Csallókőzaranyos
Košice-vidiek	Buzica	Buzita
	Cestice	Szeszta
	Čečejevce	Csécs
	Debraď	Debród
	Drienovec	Somodi
	Dvorníky-Včeláre	Szádudvarnok-Méhész
	Háj	Áj
	Host'ovce	Bódvavendégi
	Chorváty	Tornahorváti
	Janík	Jánok
	Kechnec	Kenyhec
	Komárovice	Komaróc
	Milhost'	Migléc
	Mokrance	Makranc
	Moldava nad Bodvou	Szepsi
	Nižný Lánec	Alsólánc
	Peder	Péder
	Perín-Chym	Perény-Hím
	Rešica	Reste
	Turňa nad Bodvou	Torna
	Turnianska Nová Ves	Tornaújfalu
	Veľká Ida	Nagyida

	Zádiel	Szádelő
	Žarnov	Zsarnó
Levice	Bajka	Bajka
	Beša	Bese
	Bielovce	Ipolybél
	Bory	Bori
	Čata	Csata
	Demandice	Deménd
	Dolné Semerovce	Alsószemeréd
	Farná	Farnad
	Hokovce	Egeg
	Hontianska Vrbica	Hontfuzesgyarmat
	Horná Seč	Felsőszecse
	Horné Smerovce	Felsőszemeréd
	Horné Turovce	Felsőtúr
	Horný Pial	Felsőpél
	Hronovce	Lekér
	Ipeľské Úľany	Ipolyfödémés
	Ipeľský Sokolec	Ipolyzakállos
	Jur nad Hronom	Garamszentgyörgy
	Kalná nad Hronom	Kálna
	Keť	Kéty
	Lok	Lök
	Lontov	Lontó
	Málaš	Málás
	Malé Ludince	Kisólved
	Mýtne Ludany	Vámosladány
	Nýrovce	Nyír
	Ondrejovce	Endréd
	Pastovce	Ipolypásztó
	Plášťovce	Palást

	Pohronský Ruskov	Oroszka
	Sazdice	Százd
	Slatina	Szalatnya
	Starý Hrádok	Óvár
	Šahy	Ipolyság
	Šalov	Garamsalló
	Šarovce	Sáró
	Tehla	Tóhöl
	Tekovské Lužany	Nagysalló
	Tekovský Hrádok	Várad
	Tupá	Tompa
	Turá	Tőre
	Veľké Ludince	Nagyólved
	Veľké Turovce	Nagytúr
	Vyškovce nad Ipľom	Ipolyvisk
	Vyškovce nad Hronom	Nagyod
	Zalaba	Zalaba
	Zbrojníky	Fegyvernek
	Želiezovce	Zselíz
	Žemliare	Zsemlér
Lučenec	Belina	Béna
	Biskupice	Fulekpuspóki
	Boľkobce	Bolyk
	Čakanovce	Csákányháza
	Čamovce	Csoma
	Fiľakovo	Fulek
	Fiľakovské Kováče	Fulekkovácsi
	Holiška	Galsa
	Jelšovce	Jelsóc
	Kalonda	Kalonda
	Mučín	Mucsiny

	Nitra nad Ipľom	IpolyNyitra
	Nové Hony	Keresztúr
	Panické Dravce	Panyidaróc
	Pinciná	Pinc
	Pleš	Pilis
	Prša	Perse
	Radzovce	Ragyolc
	Rapovce	Rapp
	Šávoľ	Sávoly
	Šíd	Síd
	Šurice	Sóreg
	Trebeľovce	Terbeléd
	Trenč	TórinCs
	Veľká nad Ipľom	Vilke
	Veľké Dravce	Nagydaróc
Michalovce	Malé Raškovce	Kisráska
	Zemplínske Kopčany	Hegyí
Nitra	Branč	Berencs
	Čechynce	Csehi
	Čifáre	Csiffár
	Dolné Obdokovce	Alsóbodok
	Horná Kráľová	Felsőkirályi
	Host'ová	Nyitrageszte
	Jelenec	Gímes
	Klasov	Kalász
	Kolíňany	Kolon
	Ladice	Lédec
	Nitrianske Hrnčiarovce	Nyitragerencsér
	Pohranice	Pográny
	Telince	Tild

	Veľký Cetín	Nagycétény
	Žirany	Zsére
Nové Zámky	Andovce	Andód
	Bajtava	Bajta
	Bardoňovo	Baracska
	Belá	Béla
	Bešeňov	Zsitvabesenyő
	Bíňa	Bény
	Bruty	Bart
	Dubník	Csúz
	Dvory nad Žitavou	Udvard
	Gbelce	Kőbólkút
	Chľaba	Helemba
	Kamenica nad Hronom	Garamkövesd
	Kamenín	Kéméd
	Kamenný Most	Kőhidgyarmat
	Komča	Kamocsa
	Lel'a	Leléd
	Ľubá	Libád
	Malá nad Hronom	Kicsind
	Malé Kosihy	Ipolykeszi
	Mužla	Muzsla
	Nána	Nána
	Nová Vieska	Kisújfalu
	Nové Zámky	Érsekújvár
	Pavlová	Garampáld
	Pozba	Pozba
	Rúbaň	Fur
	Salka	Szalka
	Sikenička	Kisgyarmat
	Strekov	Kurt

	Svodín	Szógyén
	Šarkan	Sárkányfalva
	Tvrdošovce	Tardoskedd
	Veľký Kýr	Nagykér
	Zemné	Szimó
Rimavská Sobota	Abovce	Abafalva
	Barca	Baraca
	Bátka	Bátka
	Blhovce	Balogfalva
	Bretka	Beretke
	Cakov	Cakó
	Číž	Csíz
	Dolné Zahorany	Magyarhegymeg
	Dražice	Perjése
	Drňa	Darnya
	Držkovce	Deresk
	Dubno	Dobfenék
	Dubovec	Dobóca
	Dulovo	Dúlháza
	Figa	Fuge
	Gemer	Sajógómór
	Gemerček	Kisgómóri
	Gemerská Panica	Gómórpanyit
	Gemerská Ves	Gómórfalva
	Gemerské Dechtáre	Détér
	Gemerské Michalovce	Gómórmihályfa
	Gemerský Jablonec	Almágy
	Gortva	Gortvakisfalud
	Hajnáčka	Ajnácskő
	Hodejov	Várgede
	Hodejovec	Kerekgede

	Hostice	Gesztete
	Hubovo	Hubó
	Husiná	Guszona
	Chanava	Hanva
	Chrámec	Harmac
	Chvalová	Felfalu
	Ivanice	Iványi
	Janice	Jéné
	Jestice	Jeszte
	Kaloša	Kálosa
	Kesovce	Sajókeszi
	Konrádovce	Korlát
	Kráľ	Sajószentkirály
	Lenartovce	Lénártfalva
	Lenka	Lenke
	Leváre	Lévárt
	Levkuška	Lókósháza
	Lipovec	Lipóc
	Martinová	Martonfalva
	Neporadza	Naprágy
	Nová Bašta	Újbást
	Otročok	Otrokocs
	Ožďany	Osgyán
	Padarovce	Pádár
	Pavlovce	Pálfalva
	Petrovce	Péterfalva
	Polina	Alsófalu
	Radnovce	Radnót
	Rakytník	Rakottyás
	Rašice	Felsőrás
	Riečka	Sajórecske
	Rimavská Seč	Rimaszcs

	Rimavská Sobota	Rimaszombat
	Rimavské Janovce	Jánosi
	Rumince	Runya
	Skerešovo	Szkáros
	Slizké	Szilistye
	Stará Bašta	Óbást
	Stránska	Oldalfalva
	Studená	Mesveshidegkút
	Sútor	Szútor
	Šimonovce	Simonyi
	Širkovce	Serk
	Štrkovec	Kővecses
	Tachty	Tajti
	Tomášovce	Balogtamási
	Tornaľa	Tornalja
	Uzovská Panica	Uzapanyit
	Valice	Alsóvály
	Včelnice	Méhi
	Včelkov	Vecseklő
	Veľký Blh	Nagybalog
	Vieska nad Blhom	Balogújfalu
	Višnové	Visnyó
	Vlkyňa	Velkenye
	Vyšné Valice	Felsővály
	Zábor	Zádorháza
	Zacharovce	Zeherje
	Žiar	Zsór
	Žíp	Zsip
Rožňava	Ardovo	Pelsőcardó
	Bôrka	Barka
	Brzotín	Berzéte

	Čoltovo	Csoltó
	Čučma	Csucsom
	Dlhá Ves	Hosszúsó
	Drnava	Dernó
	Gemerská Hôrka	Gömörhorka
	Gemerský Sad	Gömörliget
	Hrhov	Tornagörgő
	Hrušov	Körtvélyes
	Hucín	Gice
	Jablonov nad Turnou	Szádalmás
	Jovice	Jólész
	Kečovo	Kecső
	Kováčová	Koskovácsvágása
	Krásnohorská Dlhá Lúka	Várhosszúrét
	Krásnohorské Podhradie	Krasznahorkaváralja
	Kružná	Kőrös
	Kunova Teplica	Kuntapolca
	Licince	Lice
	Lipovník	Hárskút
	Lúčka	Lucska
	Meliata	Melléte
	Pašková	Páskaháza
	Plešivec	Pelsőc
	Rožnava	Rozsnyó
	Rudná	Rudna
	Silica	Szilice
	Silická Brezová	Borzova
	Silická Jablonica	Jablonca
	Slavec	Szalóc
Stará Ľubovňa	Jarabina	
	Legnava	

	Obručné	
	Ruská Voľa nad Popradom	
	Stráňany	
	Údol	
Svidník	Belejovce	
	Bodružal	
	Bystrá	
	Cigla	
	Dobroslava	
	Dubová	
	Havaj	
	Havranec	
	Jurkova Voľa	
	Kečkovce	
	Kožuchvce	
	Krajná porúbka	
	Kurimka	
	Malá Poľana	
	Medvedie	
	Miková	
	Nižná Jedľová	
	Nižná Pisaná	
	Nižný Mirošov	
	Nižný Orлік	
	Nová Polianka	
	Oľšavka	
	Potôčky	
	Pstriná	
	Roztoky	
	Staškovce	
	Vagrinec	

	Vápeník	
	Varechovce	
	Veľkrop	
	Vladiča	
	Vojtovce	
	Vyšná Jedľová	
	Vyšná Pisaná	
	Vyšný Mirošov	
	Vyšný Orlík	
Trebišov	Bačka	Bacska
	Bara	Bári
	Beša	Bés
	Biel	Bély
	Boľ	Boly
	Borša	Borsi
	Boľany	Battyán
	Brehov	Imreg
	Budince	Budaháza
	Černocho	Csarnahó
	Čičarovce	Csicser
	Čierna	Ágcsernyó
	Čierna nad Tisou	Tizzacsernyő
	Dobrá	Dobra
	Drahňov	Deregyő
	Ižkovce	Iske
	Kapušíanske Kláčany	Kelecsény
	Klin nad Bodrogom	Bodrogszög
	Kraľovský Chlmec	Királyhelme
	Krišovská Liesková	Mokcsamogyros
	Ladmovce	Ladmóc
	Leles	Lelesz

	Malá Trňa	Kistoronya
	Malé Trakany	Kistárkány
	Malý Horeš	Kisgéres
	Malý Kamenec	Kiskővesd
	Maťovské Vojkovce	Mátyócvajkóc
	Oborín	Abara
	Pol'any	Pólyán
	Pribeník	Perbenyik
	Ptrukša	Szirénfalva
	Rad	Rad
	Ruská	Dobóruszka
	Sirník	Szurnyeg
	Slovenské Nové Mesto	Újhely
	Soľníčka	Szolnocska
	Somotor	Szomotor
	Strážne	Őrös
	Streda nad Bodrogom	Bodrogszerdahely
	Svätá Mária	Szentmária
	Svātuše	Szentes
	Svinice	Szinyér
	Veľké Kapušany	Nagykapos
	Veľké Raškovce	Nagyráska
	Veľké Slemenice	Nagyszelmenc
	Veľké Trakany	Nagytárkány
	Veľký Horeš	Nagygéres
	Veľký Kamenec	Nagykővesd
	Viničky	Szőlöske
	Vojany	Vaján
	Vojka	Véke
	Zatín	Zétény
	Zemplín	Zemplén

Veľký Krtíš	Balog nad Ipľom	Ipolybalog
	Bátorová	Bátorfalu
	Bušince	Bussa
	Čebovce	Csáb
	Čeláre	Csalár
	Dolinka	Inám
	Ďurkovce	Gyurki
	Glabušovce	Galábocs
	Chrastince	Haraszi
	Ipeľské Predmostie	Ipolyhidvég
	Kamenné Kosihy	Kőkeszi
	Kiarov	Ipolykér
	Kleňany	Kelenye
	Koláre	Kóvár
	Kosihovce	Dacsókeszi
	Kosihy nad Ipľom	Ipolykeszi
	Kováčovce	Szénkovácsi
	Muľa	Rárósmulyad
	Nenince	Lukanénye
	Olováry	Óvár
	Opatovská Nová Ves	Apátújfalu
	Sečianky	Szécsénke
	Seľany	Szelény
	Širákov	Sirák
	Trebušovce	Terbegec
	Veľká Čalomija	Nagycsalomja
	Veľká Ves nad Ipľom	Ipolynagyfalu
	Veľké Zlievce	Felsőzellő
	Vinica	Ipolynyék
	Vrbovka	Ipolyvarbó
	Želovce	Zsély

Žiar nad Hronom	Krahule	Blaufuss
	Kunešov	Kuneschhau